16e JAARGANG No. 13 15 JANUARI 1972

tong tong

HET ENIGE INDISCHE BLAD TER WERELD

BIJ DE VOORPLAAT

De Straat als Markt

Buitenlanders zouden dit een "typisch markttoneeltje" vinden, maar toch was het (zoals wij weten) een gewoon kijkje op straat. Want op alle straten in Indonesië is het denkbaar dat er zo maar een paar verkopers van eten en drank neerstrijken. En in een wip komen er dan ook andere verkopers bij en volwassenen en kinderen die op de gezelligheid af komen. Al functionneert de toko op de achtergrond al lang niet meer (kijk maar naar de lege toonplanken), want de bosjes blaren kunnen toch geen serieuze handel betekenen, de drukke handel op straat blijft en ook dát is een typisch Aziatisch verschijnsel: toko's verkommeren (misschien ook wel doodgeconcurreerd door de straat-mazzel), maar de marktdrukte op straat leeft zonder enig comfort rustig verder.

IJsverkopers maken altijd goede zaken, want warm en stoffig is het overal. De "ijswinkel" ziet er wel oud en gammel uit, maar moet je zien hoe een ruikertje bloemen bovenop, het hele geval toch feestelijk maakt! Rijkdom ligt hier nog steeds "op straat" als je naar de zilveren binggils van de stoere vierkante Madoerese koopvrouw op de voorgrond kijkt!

Zulke simpele straattoneeltjes vind je niet alleen in de grote stad, maar letterlijk overal waar straten en kampongweggetjes zijn, tot diep de oedik in. Want vooral op het platteland zijn altijd verre wandelaars die op reis een hapje en een slok goed waarderen kunnen. En men hoeft geen kapitaal te investeren in gebouwen en inrichting als je in Indonesië wilt verkopen. Een paar draagmanden en gewoon "je hurken" zijn genoeg!

Vooral de jagers onder onze lezers zullen zich die rustpunten op de verste wegen graag herinneren. In feite kan ik me deze primitieve "oases" met buitengewone levendigheid herinneren van overal door Indië heen. En zelfs in die herinnering wordt de sfeer haast tastbaar van eenvoud, zorgeloosheid en vriendschap, waardoor we bij al die zogenaamde armoede vrij en gelukkig waren als de vogelen des velds. Nergens anders heb ik die sfeer zó geproefd van "kinderen van God" te zijn. En als dan journalisten uit Holland zulke tafereeltjes fotograferen als „treurige armoe", kunnen wij alleen maar het hoofd schudden en mompelen: "It is not that, white man, it is not that at all!...

Engeltjes in Port Dickson

Dit verhaal werd in het Kerstnummer in de noot onder het Voorplaatartikel: "Lees ook elders in dit nummer van lichtende diertjes in de Tropen Nachtzee" aangekondigd. Door een vergissing is dit helaas niet gebeurd en plaatsen wij het hierbij alsnog.

Kerstavond 1945.
Decor: Port Dickson aan de kust van Straat Malakka; niet meer dan een aanlegsteiger, een Chinees kamp, een passar, kampongs en een verharde kustweg waaraan enkele tientallen bungalows in grote Indische tuinen.

Direct daarachter rubbertuinen, rubbertuinen, nog eens rubbertuinen en oerwoud.

En ervoor: Straat Malakka - meestal een gladde zee met een beetje branding dichtbij en een wazige horizon veraf.

Hier moesten we al vele weken wachten. Wij, dat waren enkele duizenden Nederlandse militairen en aanverwante gemilitairiseerde eenheden die niet naar Java mochten en evenzovele Britse en Brits-Indische troepen die niet naar huis mochten.

De "wereld" was ver weg en wat wij ervan merkten was verwarrend en chaotisch, vol sluipende dreiging en verraad.

Radio hadden we niet, post kregen we niet, in gestencilde Engelse legerkrantjes lazen we korte berichtjes over schietpartijen in Djakarta en een griezelige tocht naar Magelang. Geruchten waren er genoeg, maar te onwezenlijk om ze te geloven......

Hier, in deze sfeer moesten we Kerstfeest vieren. De rations voor de feestdagen waren binnen: per man 2 flessen en **4** liter rum. We lagen met 45 officieren (lees gemilitairiseerde ambtenaren) in één bungalow, dus er was drank genoeg in huis. Ik wist toen nog niet dat dit zo'n belangrijk aspect was van een Engels Kerstfeest in oorlogstijd. En al was de oorlog officieel voorbij, normaal was het toch ook niet en ook de score van die bewuste avond bleek achteraf 11 doden door vechtpartijen en ongelukken......

Het feest wilde eerst niet vlotten. De maaltijd, waarvoor gezamenlijk van alles was ingeslagen, mislukte door misverstand en ruzie. Verstandige mensen handhaafden de orde en hielden de toon behoorlijk, maar de sfeer bleef geforceerd totdat later op de avond bij een van de naburige bungalows een groot vuur werd gestookt.

Al gauw waren wij ook bezig.

Er lag brandbaar materiaal genoeg onder de klapperbomen en bij half in-

lees verder volgende pagina

tong tong

ONAFH. IND. TIJDSCHR. — 16e JAARG. No. 13
Pr. Mauritsl. 36, Den Haag - Telegramadres: Tong Tong Den Haag - Tel. 070-54.55.00/54.55.01 - Giro 6685
Uitgave: Publ. en Handel Mij Tong Tong B.V.
Directie en Hoofdredactie: Tjalie Robinson.
2de Redacteur: G. H. Bartman, Willem Klooslaan 38, Eindhoven.
Eind-redacteur: Ch. Manders
Verschijnt de 1ste en de 15e van iedere maand
Prijs per nummer *f* 1,25. Abt. Nederl.: kwart. *f* 7,50; halfj. *f* 15,—; jaar *f* 30,—. Abt. Europa: jaar *f* 37,—
Buiten Europa: jaar *f* 42,—.
Abt. (per jaar en per luchtpost): Australië en Nw. Zeeland *f* 78,—; Indonesië *f* 63,—; Z.-Afrika en Z.-Amerika *f* 63,—; Canada en Ver. Staten *f* 53,—; Maleisië en India *f* 63,—; Suriname en Antillen *f* 53,—.

ZOEKT OP BASIS VAN DE NUTTIGE ERVARINGEN IN DE GORDEL VAN SMARAGD NIEUWE INTERESSEN IN NEDERLAND TE WEKKEN VOOR DE TROPENGORDEL.

*

De directie behoudt zich het recht voor hen die schadelijk geacht worden voor het welzijn van Tong Tong als abonneee te weigeren of af te voeren.

ALLE ABONNEMENTSGELDEN ZIJN BIJ VOORUITBETALING VERSCHULDIGD. ADVERTENTIES KUNNEN ZONDER OPGAAF VAN REDENEN GEWEIGERD WORDEN.

gestorte pondoks en al spoedig laaiden de vlammen metershoog op. Paul de Gruyter vond een vat met een restant olie, daar door de Jap achtergelaten, en rolde dit deskundig met open afsluiter in de vlammen. Het effect was geweldig! De vlam laaide misschien wel 10 meter hoog en voldaan stonden we eromheen te zweten in de gloed.

Het was een soort van Kerstvuur!
Bij de buren wekte dit echter jaloezie. Er klonken een paar schoten en kogels ketsten in de takken van de bomen. Dat bedierf de lol en we lieten het maar weer uitgaan.

Terug op de voorgalerij kwam er toch wat meer stemming. Onze twee stormlantaarns brandden en ieder haalde de eigen kleine oliepitjes (klapperolie) daar bij als een soort feestilluminatie. Maar de drank werkte ook en naarmate sommigen luidruchtiger werden, begonnen anderen zich terug te trekken. Op de donkere galerijen en in de kamers zag je stille donkere gestalten. Een enkeling probeerde bij één enkel olievlammetje een brief te schrijven naar huis...
Ik ging naar buiten. Er waren meer gedaanten in de tuin en we slenterden naar zee.
"Zullen we een wandeling maken?"
Wandelen kon je langs de kustweg, maar we liepen langs de smalle strook strand. We liepen ver, uit het gezicht der lichten, tot waar het gerucht uit de bungalows te loor ging in de geluiden van de nacht en het ritmisch gekabbel van een nauwelijks rimpelende zee in een volmaakt windstille avond.

Als een zwart massief rees het silhouet van klappers en rubberbomen aan onze linkerhand. Groots in eeuwige schoonheid straalde de tropische sterrenhemel boven ons en als een vage zwarte vlek met enkele lichtglanzen lag aan onze rechterhand de zee met een enkele maal de lichten van een passerend schip in de verte.

We waren met vieren; Arthur Winkelaar, Henk van Diggelen, Ab van Zijl en ik, en we zwegen.

Ab vond het eerst een stukje spons met gloeiende puntjes; lichtgevende zeediertjes. En bij goed kijken bleken er veel te zijn. De lichtstrepen in de branding kwamen soms gedeeltelijk uit het water zelf. Ook drijvend hout en vruchten en schelpen in het zand waren soms omgeven door de wazige glans van de glimdiertjes. De zee begon te lichten.

Geboeid keken we toe en drentelden verder totdat Henk zei "Ik ga zwemmen" Zwembroeken hadden we natuurlijk niet maar dat gaf niet. Toen ik het water instapte gloeide de zee op rond mijn voeten en ik probeerde of ik met spatten of roeren meer lichtschijnsel zou kunnen veroorzaken. Soms wel, soms niet. Ook rond mijn maats was het lichten wazig en onbestendig.

Ik nam een heerlijke duik in dieper water. De geluiden verdwenen op slag, behalve die van de branding. Langs de zandbodem voelde ik een zwakke stroom en roerloos liet ik me uitdrijven. Toen keek ik naar boven en schoot in de lach. Dat betekende onder water dat ik bijna stikte en uit man en macht naar boven moest om uit te proesten. Ik had boven me mijn kameraden zien rondzweven als echte lichtglanzende engeltjes tegen een zwartfluwelen achtergrond. Het was fantastisch!
Keer op keer doken we om dit wonder te zien; met de grilligheid de natuur eigen was het er soms heel duidelijk, soms helemaal niet. En met alle vrolijkheid die het bracht, verdween toch niet het geheimzinnige van dit vreemde stille licht daar onder water in die donkere zee, ver van het gedoe der mensen.
Het was ver na middernacht toen we kalm zijn teruggekeerd, afgekoeld, rustig en stil. Ikzelf vervuld van vredige gedachten en stille verwondering.
Dat was onze Kerstnacht 1945.
Ik denk er nog wel eens aan als iemand het over engeltjes heeft.
Ik weet hoe ze eruit zien.

Jan Hanhart

BESTE NIEUWJAARSWENS

De beste nieuwjaarswens voor 1972 ontvingen wij van abonnee K. van Dijk, die ons twee kantjes vol adressen van Indischgasten toestuurde, waar we dus proefnummers naar toe konden sturen. Onze enthousiaste dank. Ook al is soms de "oogst" schraal, d.w.z. twee of drie abonnees, via zulke nieuwelingen komt vaak een "rèntèng" nieuwe abonnees binnen!

Als U twijfelt, denk er dan aan dat in ons abonneelegioen nog duizenden adressenboekjes rondhangen, en dat wij maar zesduizend abonnees hebben op een derde miljoen Indischgasten! We geven toe: daar is maar een beperkt percentage van de leeftijd die Tong Tong appreciëren kan, maar alles bij mekaar ligt er nog steeds een veroveringsterrein braak. Met U samen is daar een flinke prairie mee af te grazen!

HELAAS...

...kwamen ettelijke inzendingen voor ons kerstnummer te laat binnen en zijn dus blijven liggen. We weten niet wanneer we ze zullen opnemen, in de komende weken of het volgend jaar pas. Enfin, wat in het vat zit, verzuurt niet. Dan hebben we volgend jaar alvast wat om vroeg mee te beginnen. En voor lezers van dit blad gaat elk jaar ongemerkt snel voorbij!

ORIENTERING VAN FORMAAT

Nu we het nieuwe jaar opgewekt en vol moed in gaan, is het toch wel even goed het **formaat** van onze kleine kantjil Tong Tong nadrukkelijk vast te stellen.

Wij zijn een **klein** blad en onze N.V. is een **kleine** N.V. Grote kapitalen staan niet tot onze dienst en grote risico's mogen wij niet dragen. Wij zijn zoals dat heet een "kleine zelfstandige", dat is het soort maatschappijtjes, die er het vorig jaar (in 1971) behoorlijk van gelust hebben.
In de loop van het vorig jaar zijn die kleine zelfstandigen over de kop gegaan met een gemiddelde van **dertig per dag** (sic!) en nóg hoort men niet eens de stille klachten van deze zelfstandigen. Eén ervan is, dat **buiten het normale werk** tot 250 extra-uren per maand werk verricht wordt **zonder betaling,** voor het na sluitingstijd bijwerken van boekhouding, correspondentie, administratie, enz. enz., waar grote zaken altijd wel een paar mannetjes voor kunnen betalen, maar Kleine Boeng TongTong natuurlijk niet.

Aan de andere kant is juist daarom de leiding van dit blad zo dankbaar voor de trouw en volharding van zijn lezers en de voortdurende bereidheid om bij te springen in elke financiële en morele nood.

MALOE BETOEL

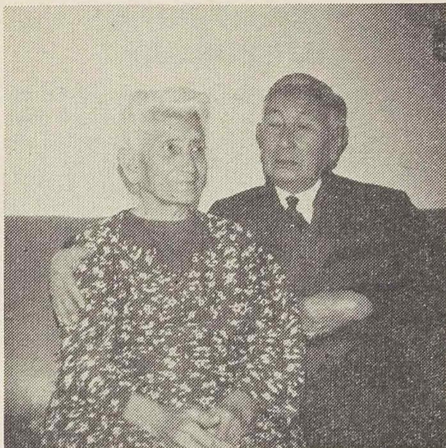
Ettelijke Tong Tong's geleden werd in een nummer de suggestie, tevens de opwekking, gedaan van je snoep-rook-of pretpot, elke week een kwartje af te houden, dat in een tjègelèngan te deponeren en 't zo verkregen bedrag elk kwartaal of halfjaar over te maken ten bate van het FONDS 60.000. Simple comme bonjour dus, alleen **djangan loepaeh.**
Helaas maakte ik mij aan het laatste wel schuldig m.a.w. "akoe lali". Zo werd ik mij er plotseling van bewust een achterstallige debiteur te zijn en zelfs op het randje af een "dubieuse debiteur". Toen dat tot mij doorgedrongen was, kwam als klap op de vuurpijl die verontwaardigde uitbarsting van Mr. X (zie T.T. No. 9, d.d. 15 Nov. '71) en voelde ik mij gewoon "di-sentak".
In november 1969 werd het fonds gesticht, dus zijn er sindsdien 25 maanden = 108 weken verlopen, dus bedraagt mijn achterstand 108 x een kwartje is *f* 27,—. In samengestelde interestsommetjes ben ik nooit sterk geweest, maar op dit bedrag vind ik een rente van *f* 8,— redelijk, m.a.w. "bikin boender wordt *f* 35,—".
Met nog het schaamrood op mijn konen heb ik mijn giroboekje gegrepen en op het biljet *f* 35.— ingevuld en separaat verzonden. En nu voel ik mij echt opgelucht. "legoh", net als frewielen op de fiets, helling af.
Om, volgens Bartman, als "Indo", leuk te zijn, teken ik voor de variatie dit keer met

Si Kalang-Kiboet

P.S. Ajo, wie nog meer heeft "oetang", hij (zij) volge mijn voorbeeld en beslist "je kèn weer slamet tidoer".

(Si Kalang Kiboet wordt gefeliciteerd met zijn sterke geweten! - Red.)

Indisch Gouden Echtpaar

Op 22 december 1971 vierde het echtpaar E. A. Pechler-Gowijn, wonende Erasmusstraat 72 te Apeldoorn, zijn 50-jarig huwelijksjubileum. Hij is vóór de oorlog manager geweest van het bekende Hotel "Brunet" aan de driesprong Kaliasin-Toendjoengan-Simpang en na de oorlog was hij werkzaam bij het Marine-etablissement te Surabaja.

Ze hebben tien kinderen, waarvan de oudste jongen in Amerika zit met zijn gezin; de overige wonen allemaal in Nederland.

Het Gouden Feest hebben zij natuurlijk gevierd tussen hun kinderen en kleinkinderen.

Wij zouden haast zeggen dat het gouden echtpaar natúúrlijk abonnee is van Tong Tong; maar in elk geval bieden wij dit echt Indische echtpaar, waarvan de namen door heel Indië bekend waren, onze vreugdevolle gelukwensen aan met "tambah banjak oemoer lagi" in gezondheid en sterkte van geest. Selamat!

KOLONIALE MENTALITEIT

Vrijdagavond 17 dec. bracht KRO-Brandpunt een felle aanklacht in een reportage over de schandelijke wijze waarop buitenlandse gastarbeiders vaak ondergebracht zijn in Nederland, en wel voornamelijk in Amsterdam.

Van onze socialistische hoofdstad, die zo scherp en zo aanhoudend van leer pleegt te trekken tegen de voormalige Indische ("koloniale") maatschappij en koloniale toestanden elders in de wereld nu, valt deze onthulling wel erg tegen. Want ook de bedienden in het slechtste Europese huishouden in Indië hadden het nog breed vergeleken bij de arme Marokkanen in de Amsterdamse pensions die (vaak samengepakt als beesten in een kooi) voor één plaats (dus geen kamer!) tot *f* 150,— per week moesten betalen!

En dat onder het wakend oog van een burgemeester die zelf in Indië een goed betaald „kolonialenleven" geleid heeft, maar nu volstaat met "toezeggingen" op veilige afstand. Wij vrągen ons wel eens af wat men in Indonesië zegt als men zoiets hoort van socialisten die zich er zo graag op laten voorstaan hoe anti-koloniaal ze wel zijn! In de praktijk ligt dat wel even anders.

Rawit

HIDOEP TEROES!

TONG TONG 60.000

Incomplete lijst van stortingen in nov. 1971.

V. J. E. M. v. Arcken 10,—; A. v. Angelbeek 10,—; B. E. Andriesse-Krings 10,—; H. Anthonio 10,—; Dr. F. v. Bartheld 5,—; Mej. H. Berger 10,—; Ir. W. Bernasco 25,—; B. S. Broekholz 10,—; W. Boverhof 20,—; M. L. Bitter-Dettingmeyer 10,—; H. Barre & echtgen. 10,—; R. A. Bieri 10,—; Vera Boon von Ochssée-Kunstt 15,—; Ir. W. F. B. Bangert 10,—; B. V. Back 10,—; E. Boelens 12,90; D. v. Bosstraten 10,—; Mej. W. Castens 10,—; E. Claase 10,—; G. A. Claasz Coockson 10,—; C. Cassuto-Winkel 10,—; H. F. Coezijn 10,—; J. L. Diederich 10,—; C. Dreier Gligoor-Masius 10,—; M. J. Doppenberg 10,—; E. L. Dahler-Pieloor 15,—; E. C. C. v. Drimmelen-v. Wely 500,—; K. S. v. Dalm-v. Loon 10,—; P. A. Emanuel 20,25; E. Elenbaas 10,—; E. Frank 8.61; B. Ch. Fokker & echtgen. 10,—; H. Fournier -v. Blokhuizen 10,—; D. F. Filet 10,—; M. J. Frenks-Verhoef 10,—; P. D. H. Geerlings 7,50; C. A. v. Groddeck 10,—; E. J. Gaillaert & echtgen. 10,—; Grootveldt's Recl. Bur 10,—; L. C. F. de Graaff 50,—; L. Hildering 10,—; A. G. Horsting 10,—; M. Hehenkamp-Rottier 25,—; W. A. Hesselink & echtgen. 20,—; I. de Haak-Reifenstein 10,—; J. Houwen en S. W. Houwen 10,—; F. F. Hornung 10,—; E. Heyman 10,—; A. Ch. C. Haagsma 10,—; J.O.S. 100,—; G. L. de Jong 10,—; M. A. Jut 10,—; K. M. E. Köhler 10,—; Zr. Key 10,—; J. L. Kreyts 10,—; N. I. Knapp-Kleine 10,—; G. Kooger 10,—; M. F. Kunstt 20,—; M. Lapp 10,—; L. H. van Leer 10,—; J. B. Loveriks 5,—; G. Ph. Lemaire 10,—; H. C. de Lannoy 1,50; M. A. Lamsana-Helling 10,—; H. Lutgens 10,—; F. Lettinga 12,50; Mevr. v. d. Made 25,—; E. Mensingh 25,—; A. J. Moerkercken van der Meulen 20,—; M. Mout 10,—; V. Mensingh 10,—; Ch. W. G. Mekern 3,75; A. Mol-Lips 10,—; N.N. 20,—; N.N. 6,35; N.N. 10,—; N.N. 20,—; N.N. 20,—; N.N. 15,—; J. H. Oderkerk 20,—; H. R. Oosterbaan 10,—; A. H. Overdijkink 10,—; P. E. K. v. Oest 10,—; Mevr. Pleyte Ottolander 100,—; Mevr. Philippus 10,—; K. F. Posthumus- van der Sloot 10,—; G. J. K. Pesch 10,—; A. C. P. Pammeling-Sikken 10,—; R. Peelen en echtgen. 10,—; J. N. Ruyg 10,—; Dr. A. H. Ruibing 10,—; T. N. Ruchtie-Kiliaan 17,—; J. A. Roukens 10,—; J. F. Razoux Schultz 10,—; J. P. Rooze 10,—; A. A. Ros 25,—; J. G. von Schiller 30,—; A. Schlameisen 5,—; H. A. van Straten 15,—; F. H. Swart 5,—; P. D. C. Seegeler-Thiele 10,—; J. B. Sibbald & echtgen. 7,50; M. C. E. A. Snollaerts 10,—; G. E. Setzepfandt 25,—; R. Stooré 20,—; F. Sauselé 10,—; F. v. Sprew 10,—; A. B. Schlette en echtgen. 10,—; C. Schröder-IJsselstein 25,—; P. Siahaya 10,—; I. Simon Kunst 20,—; F. v. d. Stap 10,—; G. W. Store 25,—; N. Top 20,—; Chr. Teerlink 25,—; A. J. Tideman-Vennink 10,—; K. K. G. J. Unger-Leplaa 10,—; J. B. Ulveling 11,—; I. Vunderink 10,—; L. N. Vernie 10,—; J. H. A. H. Vros-de Ceuninck van Capelle 10,—; P. R. Veen 10,—; E. in 't Veld 30,—; G. Vroeg in de Wei 15,—; A. Vermeulen 25,—; F. H. Vaillant-Frans 10,—; A. D. M. Veldhorst-Firmenich 10,—; H. W. Verdooren 20,—; W. P. v. Vliet-Holland 10,—; J. R. Veldhuijzen 15,—; Th. de Wit-Winkler 10,—; E. Wernink 5,—; W. Westenberg 10,—; E. Warlicht 10,—; J. C. v. Wijk 10,—; M. E. van der Zand-Slors 10,—; J. H. van Zuylen 20,—; G. Zaalberg-Piso 25,—.

Totaal per 1 december 1971 ***f*. 39.594,76**

TWEE ORANJE VERJAARDAGEN

Deze maand vieren twee leden van ons vorstenhuis, de prinsessen Beatrix en Margriet haar verjaardagen en Tong Tong biedt tergelegenheid hiervan Hare Koninklijke Hoogheden onze eerbiedige en welgemeende gelukwensen aan. Wij wensen de beide prinsessen nog vele gelukkige en voorspoedige jaren toe tezamen met haar gezin en een vreugdevolle dag temidden van de Koninklijke Familie.

SOUVENIR

Eens was Mr. W. H. van Helsdingen voorzitter van de Volksraad van Ned. Indië; sinds lang is hij een ambtenaar in ruste en alleen de ouderen van ons herinneren zich zijn naam en een enkeling misschien zijn persoon. Niemand weet of de heer van Helsdingen nog hobbies had en heeft. Trouwens, in het voormalige Indië, waar alleen staten van dienst belangrijk waren en niemand iets gaf om hobbies, gingen hobbies sneller voorbij dan achtbare en hoge beroepen.

Toch heeft de heer van Helsdingen een hobbie gehad, die hij gemeen had met o.a. H.M. Koningin Wilhelmina, Winston Churchill en Pres. Eisenhower: hij schilderde. Niet buitengewoon, niet modern, niet tot welke school ook behorende, maar gewoon onpretentieus en cónventioneel schilderen. Er schijnen weinig andere bezigheden te zijn die zo ontspannend werken als schilderen. En de heer van Helsdingen heeft het ook in zijn drukste tijden in Indië gedaan.

Sinds enige tijd hangen een aantal van zijn doeken in onze winkel; opbrengst schoon voor Tong Tong, prijs redelijk. Souvenir: excellent!

Kom eens kijken!

"ABDOEL WACHID"

Wonende te Soerabaja, Maspati 6 no. 20, van 1920 tot 1942 werkzaam bij de BPM te Soerabaja (Societeits-straat), zou gaarne in contact willen komen met zijn oude chefs, vooral de heren Tjiel RÖMER, thans tandarts, en van Der HOFF, voornamelijk "for sentimental reasons".

Indische Nederlanders

Omstreeks 1930 verscheen een studiewerk van Dr. J. Th. Koks over "DE INDO", de groep mengbloeden, die in het voormalig Ned. O. Indië veel strijd om zijn bestaan heeft moeten leveren. Dr. Koks besluit zijn studiewerk op blz 269:

"De Indo zal in die strijd niet ondergaan. Te midden der verdeeldheid ontwaken de krachten, die naar de eenheid terugstreven. De stichting en groei van het Indo Europeesch Verbond is daarvan het hoopvol teeken. In tien jaar tijds heeft deze bevolkingsorganisatie, zoals het zichzelf terecht noemt, een vlucht genomen, die iedereen verbaast."

"Zoo is het! Zonder grond, zonder kapitaal (economische factoren. De Indo bezat alleen mankracht o.g. arbeid. v.d.L.) Onder eindeloozen druk heeft de Indo zich weten te handhaven. Nu hij in den **Blijver** de totok-Nederlander v.d.L.) zijn bondgenoot gevonden heeft, zullen beide versterkt uit de strijd te voorschijn treden. Moge het zijn tot heil van Indië en van Groot Nederland."

Thans, veertig jaar later, is door de Uitgeverij Tong Tong uitgegeven een 52 bladzijden tellend werkje in pocket vorm van de hand van Drs. Cleintuar: „Indische Nederlanders".

In zijn "verantwoording" schrijft hij, dat zijn aangeboden essay in januari 1961 gereed was. Hij was blijkbaar te bescheiden om zijn opstel toen niet in druk te doen verschijnen. In de loop van 10 jaar had naar mijn mening zijn essay in politieke groeperingen aan de groep Indische Nederlanders goede diensten kunnen bewijzen. Zijn essay is een knap stuk werk, dat, om het goed te kunnen vatten, meer dan eens met aandacht moet worden gelezen. Het opstel zie ik als een mini-studiewerkje, dat niet alleen voor de Indische Nederlander is geschreven. Hij wil met zijn pocket boek een historisch brokje van de geschiedenis van de Indisch-Nederlandse bevolkingsgroep aan de vergetelheid onttrekken.

Velen zullen zich afvragen waarom nu gesproken wordt van Indische Neder en vroeger van Indo Europaan. De schrijver wil met de naam Indische Nederlander een minderheidsgroep **in Nederland** aanduiden "op welke eigenlijk het historisch oudere woord INDO'S veel beter van toepassing zou zijn."

"Wat zegt het woord Indo in Nederland en hoeveel Indische Nederlanders wensen zich Indo te noemen?"

Ouderen onder ons zullen zich nog herinneren de juridische beschouwingen in ONZE STEM - het orgaan van het Indo Europeesch Verbond - van de hand van Mr. Ploegman, als hij antwoord zocht op de vraag of in het **algemeen** de Indo Europeaan wel Nederlander volgens de wet is.

Als ik het werkje van Cleintuar heb gelezen en mijn eigen ervaringen in de strijd de revue laat passeren kom ik tot de ontdekking, dat hij met zijn werkje van *f* 2,50 mij een grote dienst heeft bewezen.

Dat kleine blauwe boekje moet iedereen, die belang stelt in het bestaan van onze minderheidsgroep, echt kopen en lezen. Dan kunnen wij met zijn allen zeggen: Dank je wel Cleintuar!

J. F. van der LEE

Expres hebben we dit boekje, dat **door onszelf** uitgegeven is, niet gerecenseerd in ons blad, en alleen volstaan met een paar advertenties. Niettemin verkoopt het **uit zichzelf** regelmatig verder. Dus: zij die het lezen, vertellen het verder, en maken nieuwe kopers. M.a.w.: lezers zélf bevelen het aan, hoewel het maar een klein boekje is en dus licht onbelangrijk genoemd zou kunnen worden. Maar het is een parel! En zij die lectuur over de Indo verzamelen, zullen het met voldoening in hun kast zetten. Ervan overtuigd dat dit boekje gevolgd zal worden door meer en belangrijker werken. Net zoals de Indische genen en chromosomen zich bij elke nieuwe generatie weer verder voortzetten, zo sterft de Indo-geest niet en zal te rechter tijd weer fris en sterk ontwaken. T.R.

Oude Indische Jazz Fans

The Roaring Jazz Croaner Chronicle, maandblad voor de Roaring Twenties Club Breda (Oude Stijl Jazz Club voor Zuid-West Nederland) wilde gaarne in contact treden met oude jazz fans uit Nederlands Oost Indië.

Gegevens die wij hebben wijzen in de richting dat er voor de oorlog veel aan jazz is gedaan in Indië, maar een of andere vorm van systeem is er niet meer in te brengen, omdat bijna alles verloren is gegaan, en velen omgekomen zijn.

Toch acht de redactie van de Chronicle het van jazz-historisch belang om een klein beetje systeem te brengen in de geschiedenis van de jazz-in-Indië, met mogelijkheid tot catalogisering van eventuele privé opnames van combo's uit Indië of van orkesten die op tournee waren in de Oost. Veel zal er wel niet meer zijn, maar juist daarom is catalogisering juist van enorm belang.

Aldus een brief van Rob Cremer, Prins Hendriklaan 7, Breda, die inderdaad een bijzonder aangenaam geluid doet horen: dat de volgende generatie inderdaad nog belang stelt in wat de oude generatie gedaan heeft (althans op jazz-gebied) en orde wil stellen op de desbetreffende geschiedschrijving!

Wij hopen dan ook, dat onze oude jazz-fans zich met Rob in verbinding zullen stellen en medewerken aan het opbouwen van een nuttige vraagbaak van onze roemrijke jazz-jaren in Indië. In het begin gaat het wel moeilijk en stroef, maar dat wordt snel beter als maar genoeg mensen meedoen. Tong Tong is gaarne bereid van de vorderingen van het werk publiciteit te verlenen in dit blad.

Niet vergeten

Eén van de minder prettige vooruitzichten van het nieuwe jaar is, dat binnenkort ook de nieuwe belasting-aanslagen binnenkomen. Vergeet U niet dat zowel de Bruine Bus als het Fonds 60.000 nu rechtspersoon hebben en in het register van de liefdadige instellingen staan ingeschreven (als Stichting Tjalie Robinson Charitatieve Fondsen). Nu drukken Uw giften dus niet langer op Uw belastbaar inkomen!

In de Winkel van Sinkel

Al scheldt men in linkse kringen nóg zo graag op die verwenste Amerikanen met hun almighty dollars, als er een paar miljoen van te verdienen zijn, gaan de petten beleefd af. Zoals gebleken is met het gebouw van de Arbeiderspers in Amsterdam, waar het Vrije Volk gedrukt werd, en na de duik van dat blad erbarmelijk leeg stond. Nu is "de tent" verkocht aan een Amerikaanse hotel-concern voor tien miljoen. Inderdaad: met slordige grijpstuivers is **elke** politiek te koop.

Nieuwjaarswensen 1972

J. H. Ritman, J. F. van der Lee, F. F. Hornung, Commissarissen van de N.V. Tong-Tong en de trouwe werkster Eckie van Prins Mauritslaan 36, wensen alle abonnées en de vrienden van Tong-Tong een voorspoedig 1972.

J. Beynon-Vecht, Curaçaostraat 43, Amsterdam. Veel geluk aan Familie, Vrienden en Kennissen in 1972 toegewenst.

F. Boeckholtz, Linnaeusweg 113, Amsterdam. Slamet Tahun Baru.

E. Boelens, Pr. J. W. Frisolaan 261, Leidschendam. Geluk in alle opzichten.

G. M. R. Dünnwald, Linthorst Homanstraat 8 Meppel. Veel geluk in 1972 toegewenst aan Familie, Vrienden en Kennissen.

J. Engels, Andantestraat 6, Nijmegen. Familieleden, Vrienden en Kennissen een voorspoedig 1972 toegewenst.

F. A. van Haastert, Patrijslaan 18, Huizen. Keep smiling in 1972, Pieker niet, is vergeefs en fataal!

Gezondheid bovenal wensen Pih en Puck hun Vrienden, allemaal!

L. L. Morbeck-Broers, Augustalaan 214, Bergen op Zoom. Gelukkig 1972 toegewenst.

Fam. F. L. Nooy, v. Okeghemlaan 4, Ede. Voorspoedig en vooral gezond 1972 toegewenst.

Fam. H. Remezond, v. Goghlaan 121, Vlissingen. Goed Nieuwjaar toegewenst aan Vrienden en Kennissen.

Gelukkig Nieuwjaar toegewenst door Fam. G de Scheemaker, Peppelweg 90 B, Rotterdam-12.

Bert Simon en Familie, Max Havelaarlaan 24, Amstelveen. Slamet Tahun Baru.

F. Th. Speil, de Genestetstraat 33, Venlo Voorspoedig 1972 toegewenst aan Familie, Vrienden en Kennissen.

Familie, Vrienden en Kennissen een Voorspoedig 1972 toegewenst door J. B. Ulveling, Kuilenstraat 37, Meerssen.

Mej. C. A. Stolk, Frieslandstr. 73 hs, Amsterdam. Sobats, waar ook ter wereld ,Slamet Tahun Baru. Tine Stolk.

*

WIE WEET of HELPT OPSPOREN

Het adres van THEA (THEODORA) en EVIE GALMAN, ca. 40 en 38 jr. oud, NU. Hun moeder's meisjesnaam is TENDA en hun vader was EDDIE GALMAN, overleden in 1940. Bovengenoemde dames woonden laatst bekend in Djakarta en zijn nu in Nederland of nog steeds in Indonesië. Brieven aan: Mevr. E. T. Mostert, 257 Brentwood Parkway, Brentwood, New York 11717, U.S.A.

In drie (we geven het toe:) érg lange artikelen schrijven Lilian Ducelle en Tjalie Robinson over een aantal verontrustende verschijnselen in de maatschappij, wetend dat zij schrijven namens zéér velen. Aan het begin van het nieuwe jaar past een ernstige oriëntering. Af en toe onderbreken we de "blik van bezinning" op het Indische verleden om een scherp onderzoekende blik te vestigen op het Heden.

Slaap nooit "bij Drees" in. Blijf altijd waakzaam!

De Zin van Zeep en Soda

Of: de Huisvrouw contra de Eindstrepen

Er is al zolang en zoveel gekletst in de (vuile) ruimte door alle instanties en welmenende deskundigen dat we al aardig op weg zijn doof en blind te worden voor het ernstige vervuilingsgevaar van onze wereld. Alleen als er weer wat gebeurt, een nieuwe schokkende film met veel dode vissen, eenden en andere ellende, of alweer een peperduur maar "hardstikke goed" boek met veel foto's cijfers en voorspellingen, dan gaat ons geweten weer spreken, zo van: "Snap je nou dat ze er niets aan doen? Wat een gewetenloze zeepfabrikanten, wat een snert regering die geen geld over heeft voor zuiverings-installaties en snuffeltorentjes!" In feite wacht iedereen vol spanning op de wondermachine die met een druk op de knop de hele wereld radicaal zuivert. Zomaar, zonder dat we er één vinger voor hebben hoeven uit te steken (behalve voor het drukken op die knop dan).

Want "offeren" om iets te bereiken is niet meer van deze tijd. Stel je voor, hebben we jarenlang chemie en techniek gestudeerd om dingen te maken die ons leven zalig kunnen maken, en nu een stapje terug? Voor geen geld! Van de toiletjuffrouw tot en met de allerhoogste goden van Unilever, Shell, Union Carbide en Dupont de Nemours betekent dat stapje terug doffe ellende. Voor de eerste: terug naar zeep-soda en de schrobborstel, voor de heren fabrikanten een financiële strop van heb ik jou daar.

Minder consumptie, minder produktie, minder belastinginkomsten, minder werkgelegenheid. Ik heb laatst de uitzending "Kritisch consumeren" op de tv gevolgd en ben gewoon razend geworden om het misdadige gezwam van de "regering" bij monde van een politiek spreekbuisje en de vertegenwoordiger van de Shell. Het verweer van de gewone, gezonddenkende burger kreeg geen kans, het werd weggezwamd met niets terzake doende argumenten. Het zoveelste gesprek zonder suggesties voor een actieve bestrijding van het kwaad. Is het U ook opgevallen dat er, ondanks tientallen films, artikelen, boeken over de milieu-vervuiling, nog geen enkele **praktische** raadgeving gepubliceerd is? Nog nooit een lijst is gepubliseerd van verbruiksartikelen die de vervuiling verergeren? Waarom niet? Waarom wel millioenen weggegooid aan tijdrovende enquêtes, opiniepeilingen, marktonderzoeken om te komen tot zulke interessante cijfers van: 3% van de mensen beseft iets van de vervuiling, 24% doet er niets tegen en de rest gelooft dat het geklets is.

Wij uit Indië hebben geleefd in een 100% zuivere atmosfeer. Met aboe en klerek, gebrande merang, sepet en rode baksteen. Ons hele huis, onze kleren waren brandschoon, witter dan wit; onze planten groeiden zonder kunstmest en zelfs de lucht in de drukste stadswijk was rein. Zulk leven, aldus de grote producenten, bewijst een grote achterlijkheid. En dan krijg je het vicieuze verhaaltje weer: meer mensen (we zijn alle ziekten de baas) meer productie, meer "rotzooi". Goed, als we nu de zaak in omgekeerde volgorde beginnen en ervan maken: minder rotzooi (schadelijke artikelen) minder productie zouden we dan niet krijgen minder ZIEKE mensen?

In elk nummer van Tong Tong hopen we een korte rubriek te kunnen vullen met (uw) adviezen, informaties, suggesties die meehelpen aan een schoner leefmilieu. Het zal moeilijk zijn dingen te láten, dan dingen te doen, kalmpjes aan, maar BEGIN.

Wat zo klaar is als een klontje: er gebeurt **niets** ingrijpends. Alleen die twee Eindhovense huisvrouwen (en nog duizend andere misschien, maar daar hoor je niets van) die de knuppel in het hoenderhok durfden gooien om aan te dringen zeep en soda te gebruiken. En direct daarop werden geattaqueerd (natuurlijk) door de heren zeeptovenaars en een of andere Vereniging van Huisvrouwen die bezorgd waren voor de wasmachines, dat die misschien niet tegen de zeep-en-soda konden!

Al drie jaar zijn de zeepfabrikanten aan het „zoeken" naar een wasmiddel zonder fosfaten. Toch wel aardig dat ze ondanks dat gezoek nog tijd hebben gevonden om nog minstens 20 andere zeepsoorten uit te vinden die nóg schadelijker zijn. En ook nog geld overhadden om er een stevige reclame tegenaan te gooien om de boel aan een "markt" te helpen. "Er bestaat behoefte aan", hoorde ik zo'n schaamteloze fabrikant beweren," anders zouden de mensen het toch niet kopen?"

En zo stinken we er dankzij de reclame en onze hoogopgevoerde beschaving nog lang en gelukkig in. Ondanks alle onheilsvoorspellingen van biologen, sociologen en andere wijzen geloof ik nog dat "lang". Want reken maar dat de knappe kopjes van de geldruikers- en makers dag en nacht aan het werk zijn om U zo lang mogelijk in leven te houden. Waar leven is, valt geld te verdiennen en wil niet iedereen tegenwoordig zo lang mogelijk leven om zoveel mogelijk geld te verdienen? En wie bekommert zich nog om hen die later komen? Of er wordt gezegd: "och, we gaan toch allemaal kapot" of "is het nu werkelijk zo erg?"

Verslaafd

We kijken met medelijden en afgrijzen naar drug-verslaafden, maar is het ooit bij U opgekomen dat wij **allemaal** ernstig verslaafden zijn aan de voortbrengselen van onze fijne beschaving en welvaart? Kunt U zich voorstellen dat die verrukkelijke artikelen die op uw toilettafel staan en op het aanrecht meer schade toebrengen aan uw milieu dan ooit hash en marihuana aan één ongelukkige? Dat is wel het beroerdste van onze verslaving, wij brengen schade aan het land, de hele gemeenschap; een druggebruiker beperkt zich tot zijn eigen body. Heeft U daar wel eens bij stilgestaan? Verslaafd zijn aan waardeloze, volkomen onnuttige luxe die alleen gemakzucht, domheid en afstomping in de hand werkt. De warenhuizen liggen volgetast, millioenen huisvrouwen zie je dagelijks de toonbanken afstropen, hun tassen volstouwen met de voortbrengselen van listige "leveranciers" die ronduit de naam "pusher" (verkoper van drugs) verdienen. Hoge heren achter directietafels die zich NIETS, maar dan ook niets aantrekken van de aflozing in zee en op het land. „Pour la forme" druk beraadslagen en "kostbaar reseachwerk" verrichten. Keer op keer sijpelt de waarheid door: er is niets aan gedaan, alles blijft bij het oude. Wij willen het toch zelf, we kopen tóch braaf door, letterlijk ALLES wat te krijgen is?

Zeep en soda

De vijand van de vervuiling staat aan alle fronten tegelijk, het is voor ons (als U tenminste ook naar verbetering streeft) onmogelijk hem overal even hard terug te slaan. Het terrein, ons leefterrein zal stukje bij beetje heroverd moeten worden, **met ons allen.**

We moeten vervuld zijn van het besef dat het moet en dat het KAN, dat het niet te laat is. Als we met ons ALLEN de strijd aanbinden tegen de vervuiling, onze verslaving.

Ik ben geen chemicus en wat ik weet, weet ik uit artikelen in kranten en tijdschriften die genoeg onthullen. Maar altijd ontbreekt DE OFFICIELE LIJST VAN GEBRUIKSARTIKELEN EN PRODUCTEN DIE DE GIFTIGE AFVALSTOFFEN AAN AARDE EN LAND EN LUCHT AFGEVEN. Die grote waarheid onthoudt men ons, kleine argeloze zielen. Zo'n lijstje kost de publiciteitsmedia hun adverteerders, en de adverteerders hun omzet. Dus: even een tipje van de sluier op en dan maar stug doorgaan.

Dus zullen wij, U en ik, huisvrouwen in de eerste plaats zelf moeten handelen. Neen, het kost U geen geld voor het oprichten van een stichting of contributie en bijdragen voor een actie. Het vraagt van U alleen besef dat het nodig is, koppigheid en zelfbeheersing.

Ik volg alleen het spoor van die twee Eindhovense huisvrouwen die alleen zeep en soda gebruiken. Er is nog meer, ontzettend veel meer, maar zoals ik U al zei, het front is te groot; we kunnen niet overal tegelijk beginnen.

Ik start dit keer met 3 adviezen:

1. Gebruik groene zeep en soda voor al uw was, ook voor de wasmachine. Voeg desnoods wat bleekwater toe voor de witheid, maar heus, U zult zien hoe geweldig het meevalt. Beperk ook het gebruik van de vaatwasmiddelen. Warm water en soda zijn desnoods meer dan genoeg om de niet-vettige vaat te reinigen. Doe de grote afwas voor het gemak (we hoeven niet te radicaal te zijn!) wel met uw lievelings middel maar **wees zuinig!**
2. Gebruik uitsluitend badzeep, geen Douche-fris en al die andere zaligschuimmakende middelen. Ze zijn afschuwelijk in hun chemische verbindingen in de riolen! Ons hele leven zijn we schoon en fris geweest zonder die rommel, waarom moeten we ze nu zo nodig?
3. Beperk het gebruik van de moderne schoonmaakmiddelen in spuitbussen en dergelijke. Gebruik die ouderwetse frisruikende boenwas, spiritus en soda halen veel vet weg. Laten we dit blijven doen tot de fabrikanten zich de moeite genomen hebben 100% veilige middelen op de markt te brengen en zij dit op het etiket durven te vermelden!

Drie om mee te beginnen. Nogmaals het zal niet meevallen, en als U af en toe "zondigt", mag, maar wees van goede wille en BEPERK, beperk, beperk!

Voorstel: bewaar alle deksels of etiketjes van de groene zeepdozen/potten, knip de merkjes uit de soda-zakken en spaar ze op. U kunt ze bij mij inleveren, liefst bij honderden tegelijk (vraag ze ook bij buren of kennissen die ook op de verstandige toer zijn geraakt), ik zend ze bij 10.000 op naar de directie van een groot zeep-concern. Zonder commentaar. Als we ALLEMAAL de handen ineen slaan, ZAL het anders worden, zal men andere producten gaan maken. Tot zolang moet onze stille (en gezonde) boycot voortduren.

Lilian Ducelle

BEWEZEN IS DAT HET KAN!

De drie kruideniers in het Overijsselse Nieuw Leusen zijn door hun voorraden zeep en soda heen. De rekken in winkels staan daarentegen vol met pakken en bussen synthetische wasmiddelen stond in november 1971 in de kranten.

Nadat de predikantsvrouw N. Wuister-Krans vorige week een lezing over zeep en soda hield voor de Hervormde Vrouwengroep in het dorp besloten de dames over te gaan van wasmiddelen op het gebruik van zeep en soda.

De (valse) Opinie-bladen

Enige tijd terug draaide er voor de VARA-TV een half aandoenlijke, half „heldhaftige" reportage uit de binnenlanden van de Portugese kolonie Angola, van "vrijheidsstrijders" die daar in het geheim werden getraind voor een oorlog tegen het "gehate koloniale bewind". De volgende dag stond in een krant een ingezonden artikel van iemand die net van 'n langdurig verblijf uit de aangrenzende landen in Afrika terug was. Deze schreef dat de uitzending niet afkomstig was uit Angola, maar uit Brazzaville, en opgenomen was in een der terroristenkampen in Zambia, waar ze handig waren geënsceneerd. **Bewust** leugenachtige propaganda dus.

Kort tevoren was, wederom over de TV, de achterkant bekeken van de jubileumsfeesten van Perzië. Hier werd de indruk gevestigd dat het volk zelf in verschrikkelijke armoede leefde (alleen een kleine kliek speelt mooi weer van de olierijkdommen!) en dat de gevangenissen vol politieke gevangenen zaten. Maar kort hierna was een oude vriend bij Tong Tong op bezoek geweest, die lachte om al die beweringen. Hij had de laatste drie jaar in Perzië geleefd en was vol lof over de enorme vlucht van de welvaart in Perzië op velerlei gebied. De landbouw was enorm uitgebreid en verbeterd, het wegenstelsel geëxpandeerd, de behuizing uitgebreid en verbeterd, enz. enz. Kortom, volkomen het tegendeel van de TV-reportage.

Niet alleen van het Indisch ABC, ook van door reportages van andere zaken weet de gemiddelde Tong Tong-lezer al lang dat er aan de veronderstelde objectiviteit van veel TV-en dagbladvoorlichting een brok mankeert. Maar dat heet men in deze democratische staat de "mooie waarde van de Nederlandse **opinie**-bladen" (met aan het handje de opinie-radio en opinie-TV). De meeste publiciteitsmedia worden gewoon geëxploiteerd door de politieke groeperingen, en men deinst niet terug voor menige aperte leugen en bewuste vervalsing.

Over de dwaasheid van al deze politieke zwendel lacht echter niemand meer, die weet dat al die leugens in het land waarover zij gedebiteerd worden **in het geheel niets** tot stand brengen, maar **op den duur in Nederland zelf** een groot aantal twistzieke opinies ontwikkelen, die bij stemmingen (of later bij mogelijke conflicten) zelfs grote schade kunnen aanrichten. Zoals dus ook in kleine, wordt ook in grote dimensies elke leugen op de leugenaar zelf gestraft!

Een tweede en groter kwaad is, dat de gemiddelde burger door zijn opinieblad zodanig wordt ge-"brainwashed" dat corrigerend of rechttrekkend **goed** nieuws al bij voorbaat wordt verworpen, omdat het b.v. in het blad van de politieke tegenpartij staat, DUS gelogen moet zijn!

Wie zich realiseert dat dit kwaad zich al vele decennia heeft ontwikkeld, begrijpt waarom zoveel (overigens brave) burgers gewoon **"tambeng"** zijn, zoals men in Soerabaja zegt......

Tussen twee haakjes: men denke niet dat de Indischman zo naief is om te geloven dat waar is wat de **rechtse** pers de lezer alzo voorschotelt. Want de indeling tegen wil en dank van de Indischman bij de rechtse kudde is een sprookje dat men graag gelooft. Wij vinden dat bij Indischgasten alleen sprake is van **verbijstering** a. omdat men al lang niet weet wat men van de voorlichting van de Nederlandse pers geloven moet, b. hoe is het mogelijk dat men van decennium op decennium voortgaat zich gewillig door opiniebladen te laten ringeloren, c. dit denken (bij de Pers) dat het volk bestaat uit onnozelen, is gewoon......kolonialisme (en ondertussen slaan de adverteerders links en rechts hun slagen!). Wie had dat ooit gedacht: kolonialisme in eigen huis!

Het is haast zo, dat **géén** opinie hebben, de grootste verdienste is van een dagblad!......

T.R.

(lees verder volgende pagina)

De Grote Fopperij in de Cultuur

In de bovenstaande artikelen zijn resp. de voorlichting omtrent wasmiddelen en de opiniebladen op hun wérkelijke waarde belicht. De lezer weet al sinds lang dat dit soort "brainwashing" ook al lang gebeurt op het gebied van de kunst, waar het publiek al decennia lang practisch is overgeleverd aan de voorlichting en kritiek van "kunst-experts". Terwijl de bouwkunst doodgelopen is in het produceren van schoenendozen en woonkazernes, de klassieke muziek in oorsplijtende cacofonieën, de literatuur in gebazel en de toneel- en showkunst in onbegrijpelijke, vervelende spektakelstukken, waar negen van de tien mensen de TV (of radio) voor af zetten, terwijl geen redelijk mens nog een "modern" schilderij wil kopen voor zijn zitkamer.

Hoe pienter de heren critici ook praten, op zijn best kan niemand ze meer volgen. En wat er na geëxalteerde bewondering overblijft is een onleesbaar prakje leesstof zonder kop, of "body". In de laatste tijd is dit alles bovendien doortrokken van wat men sex noemt, maar niets anders is als ziekelijke perversie. Pas wie af en toe in de gelegenheid is wat uit het buitenland te volgen (in het bijzonder wat in Japan en Zuid-Amerika wordt voortgebracht), weet hoe ver de nationale kunst is afgezakt.

Immers het privaat eigendom is geworden van een groep kleine kliekjes, die zichzelf bewieroken en in een handig uitgekiend systeem van comité's en literaire „prijs-winnaars" kans ziet een soort nationale literatuur overeind te houden, die overal elders nog niet eens het mulo-opstellen-niveau zou bereiken.

Dat dit verschijnsel ook in de theater- en toneelwereld monsterlijke proporties heeft aangenomen, werd onlangs nog eens in een ochtendblad uit de doeken gedaan.

Over de gewoonweg Fortuinen, die door hele rissen "artisten" worden verdiend met......steuntrekken dankzij de Werkeloosheids Wet. Tot daggelden van *f* 80,— toe! In TV-programma's die in elkaar gedraaid worden door een stelletje jeugdige grappenmakers, die nu eens een staatsman de nek omdraaien "en plein publiek" en dan weer hele programma's geruisloos wegwerken die totaliter een Flop bleken te zijn na maanden repeteren en maanden lang geld weggooien

Tussen twee haakjes: zij vinden zichzelf zó geweldig, dat ze niet eens in de gaten hebben dat zij alleen marionetten zijn van Partijen-achter-de-schermen! Maar als een soort VOC ligt het televisienet over heel Holland heen. En de burger betaalt maar......

Ook schilders lopen in diverse grote gemeenten en bij het Rijk continu op de pof. Af en toe koopt een handelshuis of een gemeenteraad maar weer eens een "meesterstuk" om aan te tonen hoe cultureel wij wel zijn. En daar wordt dus INdirect weer Jan de Burger mee belast.

Als wij in feite zouden onderzoeken hoe schandalig veel miljoenen "dankzij" wetten, beurzen, toelagen, prijzen en WW onderstanden uit 's Lands Financiën worden geput, zou op staande voet blijken dat niet "de kapitalisten" de grote plunderaars van de gemeenschap zijn, maar de "assistent-partijbonzen" in menig Ministerie en op Kamerstoelen die de gelden gevoteerd weten te krijgen, waarmee continu "nae 's Lants Ghelegentheyt" Sinterklaas wordt gevierd ten koste van Jan de Burger.

Nu begrijpt men ook waarom er zoveel roddelarij en zoveel schandalen in deze maatschappij zijn. Ze dienen als een rookgordijn om de aandacht af te leiden van de wèrkelijke diep ingekapselde zonden. Waaraan menige objectieve Indische toeschouwer zich als "aan de heidenen overgeleverd" weet.

Wat een enorme staart zit er achter die betrouwbare opinie-bladen nietwaar? Dat men daar niet inziet, dat zo'n spelletje natuurlijk niet eeuwig duren kan en langzamerhand een eind komt aan de macht dier politieke vliegerij met het nieuws. Dezer dagen was er al een blad dat zich boos maakte over de groei van een "karakterloos blad" als het Algemeen Dagblad. Toch is het lezen van zo'n blad een stukje rust op zichzelf, omdat men niet voortdurend op zijn qui vive hoeft te zijn: voor welk politiek doel wordt dít nieuws nou weer gebruikt? Laten we **proberen** gewoon te zijn, en niet meer achter alles wat zoeken of verbergen. Het zou het hele leven hier fantastisch ten goede komen!

T.R.

Om alles kort samen te vatten: méér om ons heen is kunstmatig, vervalst, afgeleid, ONnatuurlijk. De natuur is getemd, ingeperkt, verkleind en met vele soorten obats vervalst en vaak totaal "ontkracht"! Enorm veel om ons heen is als het vlees in slagerswinkels rood gekleurd met sulfiden - álle vlees. Dus weten velen niet dat onder die kleurstof het vlees vaak levenloos, krachtloos en zelfs ziek is. Zo is het met vele zaken in deze beschaving ook. Blijf critisch en waakzaam!

ECHTE "SELAMATAN"

Rond de jaarwisseling hebben we zo links en rechts in onze lezerskring weer een heel oud en heel goed typisch Oudejaarsgebruik zien opleven. En dat is wel: het gebruik maken van moeders en oma's om voor de feestdagen een zelfgebakken taart of koek aan te bieden. Veel moderne vrouwen kunnen zelf geen koek bakken en hebben er vaak ook wérkelijk geen tijd voor. Tenslotte kan je ze kant en klaar kopen. Waarom dat zwoegen?

Maar Oma's weten dat de "aanraking van de vriendenhand een zelfgegemaakte koek iets wérkelijks aparts kan geven - en ook is het diep binnenin de bereidheid om een "daad van dienstbaarheid" te verrichten ter ere van de vriendschap. Men denkt tijdens het maken van die koek aan die vriend op goede en opbouwende wijze en brengt zodoende in de geest een zegenende daad over. Daarom stelt 't personeel van Tong Tong de koek en het krentenbrood dat we kregen van resp. Emile Intveld en Mevr. Angelbeek zeer op prijs! Terima kasih.

UITSPRAAK

„Nederland dreigt voor het eerst na de tweede wereldoorlog in een ernstige recessie te raken, waarvoor zelfs het woord „depressie" zou kunnen worden gebruikt." Dit is de mening van dr. J. R. M. van den Brink, lid van de Raad van Bestuur van de AMRO-Bank en oud-minister van Economische Zaken.

Dr. Van den Brink gelooft, dat 1972 belangrijk slechter zal worden dan 1971. Hij zegt: „In de komende ruwe tijd zullen wij moeten zorgen, dat Nederland steviger op zijn benen staat. Vroeger waren wij een goedkoopte-eiland, waardoor wij, in tijden van teruggang, konden profiteren van elk vleugje opleving in het buitenland.

Nu is Nederland duur. Dit is gevaarlijk."

Op Reis met een Round The World Ticket: Djakarta

Pas na 4 weken verblijf in Djakarta voelde ik de lust en de moed om deze notities over Djakarta en Indonesia te beginnen.

Djakarta, waar we in het verre verleden (voor het eerst 40 jaar geleden en nadien nog herhaaldelijk, vooral ook na de oorlog zoveel tijd, werk ervaring, vreugde, moeite, vrienden hebben achtergelaten, waar zo enorm veel is gebeurd en veranderd, dat bij Indonesiers en bij buitenlanders zozeer het centrum van Indonesia is geworden, deze stad weer te zien is een sensatie die vraagt om een bijzonder oordeel.

Wat voor indruk maakt Djakarta, is een vraag die niet alleen onze vrienden in Nederland ons zullen stellen, maar die onze Indonesische vrienden ons herhaaldelijk stelden, met enige gespannen verwachting.

Het is eenvoudig niet mogelijk, hierop een kort zwart- wit antwoord te geven. Het best is nog te spreken van een stad van tegenstellingen. Naast prachtige monumenten, skyscrapers, geweldige verkeersaders, parken, wijdse kantoorgebouwen, 'n enorm verkeer, duidelijke welvaart en vooruitgang een internationale allure, ook bittere armoede, bedelaars, volgepakte straten met betjaks, volgepakte buurten en kampongs met bouwsels die het woord behuizing niet verdienen, opgehoopt vuil, hitte, stof, vieze sloten.

Maar, na het opmaken van de balans van al deze tegenstellingen, en nog een aantal andere elementen, toch wel beslist een positief resultaat: Djakarta leeft! En is sterk vooruitgegaan, ook vergeleken bij de koloniale tijd

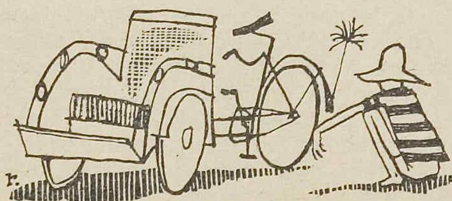
En de verbeteringen gaan dagelijks door, vooral dank zij de tovenaar van Djakarta, de, zich nog steeds waarnemend noemende, gouverneur van deze 4 (of 6?) miljoen tellende reuzenstad. Ali Sadikin, die steeds maar weer nieuwe projecten opstelt en uitvoert en zijn medewerkers weet te inspireren, en nog het geld er voor weet te vinden ook, soms op de meest wonderlijke manieren, want de gewone belastingen leveren niet genoeg op, er zijn te veel manieren om deze te ontduiken, en een goede administratie is nog niet op te zetten door gebrek aan getraind kader.

O, er valt zo veel te praten over Indonesia, alleen al door een verblijf van een maand in Djakarta. Pijnlijk soms, maar heel realistisch ook, wordt je gewaar, dat de voor een westerling normale manier om iets gedaan te krijgen of om iets te regelen, in het algemeen niet opgaat, en al gauw raak je er aan gewend dat iedereen eigenlijk leeft van een "bijverdienste", en dat deze bijverdienste, naast een tolerante en toelaatbare vorm, soms ook heel vaak een vorm van corruptie aanneemt. En "tawarren" (loven en bieden) is nog steeds een geliefde methode om tot zaken te komen.

Als we zo eens nagaan waarmee we geconfronteerd werden bij ons bezoek, dan beginnen we met het begin. Tijdens de vlucht van Singapore naar Djakarta voelden we toch wel een vreemde spanning. Hoe zou het zijn? Hoe zou onze aankomst zijn? Zou er iemand zijn?

De verrassing was groter dan we hadden durven dromen. Het was gewoonweg een feestelijke intocht. Er waren zeker 12 mensen, oude en nieuwe vrienden, gastheren en gastvrouwen, met aan de vliegtuigtrap al een delegatie die permissie had al onze zorgen, formaliteiten, bagage, enz. over te nemen, zodat we de aankomst ongestoord konden "vieren" in de aankomsthal, met alle hartelijkheid en vrijmoedigheid die alle reserve wegnam. En bij ons eerste gastvrije logeeradres zaten we temidden van een vriendenkring, die merkwaardig alle 16 jaren van afwezigheid deed vergeten. Wat ouder, wat dikker of magerder ze zaten er weer. En wat het nog meer vertrouwd maakte, het huis waar we logeerden was hetzelfde huis waar ik 40 jaar geleden ook een jaartje gewoond had, en onder de oude bekenden waren er twee, die dat nog hadden meegemaakt. De jaren vielen weg. En dit herhaalde zich na 4 dagen, toen een speciale reunie van deze en nog vele andere oude vrienden, op dezelfde plaats gehouden kon worden, waarbij ik de gelegenheid had op meer geregelde wijze iets te vertellen over ontwikkelingen buiten Indonesia, in het bijzonder over de "Indische mensen" in Nederland, en een boeiende en intelligente gedachtenwisseling kon plaatsvinden.

Na deze eerste orientatie en ontmoetingen een reeks van dagelijkse nieuwe kleine ervaringen en herkenningen, mogelijk gemaakt door vrienden en gastvrouwe, met auto of jeep, maar soms ook op eigen gelegenheid per betjak of bus, door de hele stad in alle hoeken en gaten, maar ja, de stad is zo groot, dat je onmogelijk alle oude en nieuwe plekjes kunt bezoeken. Wel ontmoeting met veel mensen, die toch allemaal, na de gezamelijke reunie, wel graag willen hebben dat je nog eens apart komt praten.

Op onze reis door Japan ontmoetten we een Amerikaan, die ook in Djakarta geweest was, en op onze uitlating dat we daar een maand zouden verblijven, toonde hij daarover zijn verbazing. Hoogstens twee dagen, vond hij was genoeg want Djakarta was een "filthy crowded city", waar maar weinig te zien was.

Ja, voor jou wel, maar voor ons ging het niet om die paar monumenten, waar je in een ochtend langs kunt rijden, maar om de mensen! En dat is wat we in Djakarta intens hebben gedaan, mensen gesproken. Mensen, individueel en op bijeenkomsten, hoofdzakelijk Indonesiers, en wij waren zo gelukkig zoveel Indonesiers te kennen of te leren kennen. Mensen van allerlei kaliber, van de Sultan Hamengku Buwono af, met wie wij een geanimeerd gesprek mochten hebben, tot nauwelijks het hoofd boven water houdende oude gepensioneerde Indonesische of WN vrienden toe, waarvoor we soms diep de kampong in moesten. Maar toch, ook de eenvoudigste en minste bemiddelde, heeft het nu een beetje beter dan onder het Sukarno regime, men is het tegenwoordige regime dankbaar, alleen al omdat de inflatie bedwongen is.

Mensen, kooplieden (meestal van Chinese origine), en prijai's (vooral de Javanen zijn van huis uit prijai's, ksatrijas's), trachtende een nieuwe samenleving op te bouwen met de elementen van oude historische tradities, koloniale restanten, ontwikkelingshulp, trachtende een middenstand te scheppen, daarbij tevens een nieuwe elite producerende, waar het Nederlands nog veel wordt gebruikt, maar waarvan de jonge generatie het Engels prefereert. Toch is er veel belangstelling voor de Nederlandse taal ook onder de jongeren, getuige de cursussen in het Erasmus Huis aan Menteng Raya 25.

Wie over Djakarta praat mag niet nalaten ook over de betjaks te praten. Erger dan de taxi's in Manilla, volkomen onverschillig voor gevaar, draaiende en kerende tussen auto's en trucks, voorrang nemende, alle regels negerende, soms tegen het verkeer in rijdende, beheersen de betjaks het verkeer van Djakarta, en beheersen de betjakvoerders de straatpolitiek. Want geen automobilist zal het riskeren een betjak aan te rijden, want dan komen nu of de volgende dag thuis, alle collega's opdagen en is de automobilist zijn auto en zijn leven niet zeker. Ze hebben ook de sterkste vakbond en voelen zich onkwetsbaar. Voor je instapt wel de prijs afspreken, je leert al gauw wat je moet betalen, en dan houden de heren zich ook aan de afspraak. Betjak rijden in Djakarta, al lijkt het spelen met je leven, is niet onveiliger dan autorijden of lopen.

Sorry als we van de hak op de tak springen, maar elke dag bracht weer nieuwe gebeurtenissen en ervaringen en aanleiding om over te praten.

Zo bijv. op een rondrit door de oude stad zie je de Kali Besar als een tamelijk verlaten en nogal smerige wijk, vuil water en verwaarloosde gebouwen.

Toch staan er nog veel van de oude kantoren overeind, ook het ophaalbruggetje aan het eind van de gracht tegenover het oude kantoor van Maclaine Watson (nu door anderen gebruikt), de Portugese buitenkerk, het oude stadhuis, het oude museum aan het stadhuisplein, ja, er is nog wel iets uit de VOC tijd over.

Priok is een hele stad geworden, onderweg langs de Antjolweg coustateer je dat in de moerassen aan de overkant van het water diverse amusementsparken (met de nodige goktenten) zijn verrezen.

De oude Dierentuin is tegen de grond gegaan en veranderd in een up to date modern recreatiecentrum de Taman Ismail Marzurki, met liefst 4 theaterruimten, waar elke maand een goed programma wordt geboden van Indonesische en Westerse kunst, tentoonstellingen, enz. We bezochten een concert van het Djakartaas Philharmonisch Orkest, een lofwaardige poging, maar zwak, een Wajang Wong voorstelling die voortreffelijk was, een modern Indonesisch protest theater van Rendra, tamelijk tam in vergelijking met wat we daarvan in Europa zien maar wel een bewijs, dat de jonge generatie niet alles klakkeloos neemt en naar nieuwe vormen zoekt.

Er is een nieuwe Dierentuin nabij Pasar Minggu, uitmuntende vooral door aanleg en beplanting, een aangenaam wandelpark, met een moderne, ruime behuizing voor de dieren.

Ronddolende mis je hier en daar de oude bekende pasars, zoals Senen en Tjikini. Die en andere, zijn afgebroken en op de plaats of er vlakbij, zijn nieuwe, grote verdiepingscomplexen gebouwd, die misschien wel minder pitoresk, maar toch wel weer een eigen gezellige sfeer aan het kweken zijn en waar je met genoegen je koppie toebroek of glas tjendol slurpt.

Bij dit alles mogen we hen niet vergeten, die dit nu niet meer mogen aanschouwen, de heengeganen, de kerkhoven. Een van onze eerste bezoeken gold Djati Petamburan, waar we het graf van onze (schoon)moeder bezochten, wel wat verwaarloosd, maar toch duidelijk intact. En aan het graf van een van onze beste Indonesische vrienden op Kebajoran Baru woonden wij het gebed bij dat gehouden werd met de familie. En Menteng Poelo, de Eregraven, prima verzorgd met vriendelijke verzorgers (die natuurlijk niet afkerig zijn van een kleine bijverdienste), en waar Generaal Spoor ligt temidden van zijn soldaten, en waar we het relaas kregen van het bezoek van de Koningin.

TANDJONG PRIOK

Er is een gouden schittering in het water,
er dansen kleine feesten in de lucht.
Dan slaan de koude geesten op de vlucht.
die om de schepen zwerven, met geschater.

De loopplank naar de kade blijft nog lokken;
naar wat ik achterlaat een houten brug -
Ik ben aan boord - en kan niet meer terug -
De loopplank wordt voor altijd ingetrokken.

Geboortegrond die ik nooit zal vergeten;
dit zonne-eiland blijft voor mij bestaan.
En mochten hel en hemel eens vergaan -
van Java zal ik het niet willen weten!

Henk de Gelder

Nog even weer een ritje naar Priok. De Jachtclub is er nog, voor een kwartje mag je naar binnen, en je zit heerlijk uit te waaien op het "platje", ze bouwen er zelfs een heel nieuw clubgebouw met verdieping bij, het nieuwe publiek heeft zich ook hier gevestigd.

Probeer vooral niet te veel te vergelijken met "toen froeher" of "tempo doeloe". Natuurlijk zie je echter in het tegenwoordige wel het vroegere, maar probeer je los daarvan te voelen. Tracht Indonesia, Djakarta, te zien met neutrale ogen, misschien wel alsof je er voor het eerst komt, in **dit** Djakarta dan. Beschouw daarbij het oude Djakarta als een andere stad, een ander land, uit een andere tijd. Tracht de goede dingen vast te houden, de vriendschappen vooral. We hadden tijdens ons verblijf geen ogenblik "hartzeer" we hebben alles aanvaard zoals het nu is, vooral ook de nieuwe Indonesische samenleving. Zoals overal, mensen van goede wil en van een bepaald niveau, vinden elkaar overal ter wereld.

Nog een woordje over "buiten". We hebben niet alleen de stad gezien, we zijn ook naar buiten geweest. De laatste week van ons eerste verblijf van een maand hebben we gelogeerd bij een goede vriendin in de omgeving van Pasar Minggu. Wat was het daar heerlijk. Na de hitte en het kabaal van Djakarta, het echte landelijke van rijstvelden, vruchtentuinen, landwegen, kleine bedrijfjes, rust, stilte, soms 's avonds zang en gamelan uit de dessa. Dat is het echte, onveranderlijke, Indonesia, met de krekels en de godoks.

We hebben ook enkele fijne ritten gemaakt, naar Bogor, de plantentuin, met een opgewekt zich goed gedragend Indonesisch publiek en zeldzame buitenlanders, nog altijd even mooi en goed verzorgd. Verder op naar Telaga Warna, de Poentjak, Tjibodas, Tjipanas en terug via Tjiandjoer, Sukabumi, Tjigombong, met onderweg de eerste harde regens van de beginnende Westmoesson, echt weer Indonesia, ook wel van vroeger, want de natuur verandert niet. Uitstapjes naar Tjiawi, Tjikopo, Tjibubur met een stevige terreinrit per "iron horse" (Toyota jeep, Toyota beheerst het verkeersbeeld).

Te veel bijna voor die ene maand, en die Amerikaan kon niet begrijpen dat we langer dan twee dagen in Djakarta zouden kunnen blijven.

Na onze tournee over Java komen we er nog een paar weken terug, en dat zal nog wel aanleiding zijn voor een paar aanvullende notities.

Frans van der Veer

FOUTE ADRESSEN

Er is (zoals vele lezers gemerkt hebben) de laatste maanden, (sinds wij op computerisatie zijn overgegaan voor de adressering), een onstuitbare stroom fouten in de adressering gekomen, die wij aanvankelijk geduldig slikten om de computer-bedieners in staat te stellen ingewerkt te raken. De stroom fouten bléef echter doorgaan ondanks de verzekering dat computers geen fouten kónden maken. In elk geval zijn ook oude abonnees zó djèngkèl geworden (van nu eens dubbel en zelfs driedubbel ontvangen, endan weer helemaal niet, om nog maar te zwijgen van adressen die kéér op kéér **fout** "verbeterd" werden), dat zij woedend voor ons blad bedankten. Ze geloofden doodgewoon het "smoesje" niet dat de computer de schuldige was en meenden dat er op onze administratie maar wat "gelapswanst" werd. Ruzieën heeft geen zin. Maar wij nemen het resoluut op voor de mensen van onze administratie die "akelig" precies zijn en hun werk met alle erst doen.

E.e.a. heeft echter tot gevolg gehad dat wij in het begin van 1972 overgaan op de totale adressering en administratie **in eigen huis.** Meer werk, dat is waar, maar dán mag iedere lezer ons op het stoepje roepen als er iets fout gaat. Het zal drie maanden duren vóór wij geheel zijn overgeschakeld.

De Redactie.

GROMBOLAN

Onder de vele frappante gelukwensen die we van onze lezers kregen, trof ons deze, waarbij die gelukwensen werden aangeboden door de Grombolan Leander - Flissinger. Twee oer-Indische namen die iedereen kent - en dus natuurlijk een echte ouwerwetse **grombolan** hebben! Houë zo, lui! En banjak selamat kembali!

Mohammedaanse (Arabische) en Javaans-Mohammedaanse kalenders

Beide kalenders zijn volgens de omloop der maan geregeld. Het jaar bestaat uit 12 maanden, die beurtelings 29 en 30 dagen tellen, omdat de omloopstijd der maan maar weinig meer dan 29½ dag bedraagt.

Tot vereffening van het nog overblijvende verschil worden schrikkeljaren aangewend, die één dag meer, dus 355 dagen bevatten.

I. Algemeen Mohammedaanse (Arabische) Kalender.

De 12 maanden zijn:

1. Moeharram	30 dagen
2. Safar	29 „
3. Rabî 'al-awwal	30 „
4. Rabî 'al-âchir	29 „
5. Djoemâd al-awwal	30 „
6. Djoemâd al-âchir	29 „
7. Radjab	30 „
8. Sja'bân	29 „
9. Ramadhân	30 „
10. Sjawwâl	29 „
11. Dzoêl-ka'dah	30 „
12. Dzoêl-hiddjah	29 „

De schrikkeljaren worden verdeeld over een kring van 30 jaren, waarvan elf schrikkelen, t.w. de 2e, 5e, 7e, 10e, 13e, 16e, 18e, 21e, 24e, 26e en 29e.

Het eerste jaar, tevens de eerste kring, wordt gerekend begonnen te zijn in het jaar van de vlucht van Mohammed uit Mekka naar Medina (622 volgens de Christelijke jaartelling) De maand Ramadhân is de maand der grote jaarlijkse vasten. Volgens de, ook hier te lande geldende Sjafi'itische leer wordt aanvang en einde dier maand als volgt geregeld.

De dag begint bij zonsondergang en de maand begint, zodra de nieuwe maan te zien is geweest, hetgeen behoorlijk vastgesteld moet worden door minstens één mannelijke getuige, die aan de wettelijke vereisten van geloofwaardigheid beantwoordt.

Is dit door zodanig betrouwbaar persoon wettig vastgesteld, dan wordt de maan Ramadhân geacht ingetreden te zijn. Is de nieuwe maan niet gezien, dan begint zij eerst als de voorafgaande maand vol is, d.w.z. 30 dagen heeft geduurd. Evenzo eindigt de vastenmaand bij het zien der nieuwe maan van de daaropvolgende maand Sjawwâl, of, als zij niet te zien is, 30 dagen na het begin der vastenmaand.

De oud-Javaanse tijdrekening, die in het jaar 78 na Christus aanving werd in het jaar 1633 met de Mohammedaanse samengesmolten. Men behield daarbij het jaartal 1555.

De namen der maanden zijn enigszins gewijzigd van de Arabieren overgenomen; hun duur is dezelfde.

1. Moeharam of Soera	30 dagen
2. Safar	29 „
3. Rabingoelawal of Moeloed	30 „
4. Rabingoelakir	29 „
5. Djoemadilawal	30 „
6. Djoemadilakir	29 „
7. Redjeb	30 „
8. Saban of Arwah	29 „
9. Ramelan, Poewasa of Pasa	30 „
10. Sawal	29 „
11. Doelkangidah	30 „
12. Doelkidjah	29 „

In de schrikkeljaren wordt de laatste maand tot 30 dagen verlengd.

Windoe.

Het bepalen dier schrikkeljaren geschiedt door een kring van 8 jaren, Windoe geheten, waarin zij opvolgend de naam voeren van:

1. Alip,
2. Ehé,
3. Djimawal,
4. Djé,
5. Dal,
6. Bé,
7. Wawoe,
8. Djimakir,

en waarin het 2de, 4de en 8ste jaar schrikkelen. Het jaar Dal is ten opzichte van de lengte der opvolgende maanden onregelmatig; zij tellen nl. respectievelijk 30, 30, 29, 29, 29, 29, 30, 29, 30, 29, 30, 30 dagen.

Teneinde in overeenstemming met de maanomloop te blijven moet na 15 Windoe's of **120 jaren** één schrikkeljaar vervallen. In werkelijkheid schijnt het niet regelmatig gebeurd te zijn,

De twee laatste vereffeningen, zijn in de Javaanse jaren 1674 en 1748 (1748-'49 en 1820-''21 volgens Christelijke jaartelling) geschied en daar iedere Windoe met dezelfde weekdag begint, is die dag toen eveneens twee malen versprongen.

De vrijdagse kalender (choeroep Djamniah) ging dientengevolge op 11 december: 1749 over tot de donderdagse (choeroep Kamsiah) en op **28 december 1821** tot de **woensdagse (choeroep Arbangiah).**

Ofschoon door de invoering van de 120-jarige tijdvereffening de Moh-Javaanse tijd rekening overigens een nauwe overeenstemming vertoont met de Arabische kalender, kunnen door het gebruik dezer beide van elkaar verschillende kringen, met de bijbehorende ongelijke verdeling der schrikkeljaren, tijdelijk verschillen tussen beide kalenders optreden, die tot 2 dagen kunnen oplopen.

Om het verschil hier met een voorbeeld duidelijk te maken, kan uitgegaan worden van het tijdstip, dat beide kalenders met een nieuwe kring beginnen.

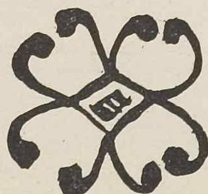
Dit is o.a. gebeurd op 18 februari 1874, toen 1-1-1291 Hidjrah aan 1-1-Alip 1803 gelijk was.

De schrikkeljaren zijn nu:

In de Hidjrah:	In de Jav. Kalender
2	2
5	4
7	8
10	10
13	12
16	16
18	18
21	enz.
24	
26	
29	
enz.	

Aanvankelijk lopen de beide kalenders 4 jaar lang volkomen gelijk. Bij het begin van het 5de jaar is de Jav. kalender 1 dag ten achter bij de Arabische door de schrikkeldag op het eind van het 4de jaar.

Het 5de jaar Dal heeft bovendien een ongelijke maandverdeling. De 2 eerste maanden hebben beide 30 dagen in plaats van 30 en 29.

Van het begin der 3de maand, in het 5de jaar, is daardoor de Jav. datum 2 dagen ten achter bij die van de Hidjrah. Maar omdat bij de Jav. tijdrekening nu 4 maanden komen van 29 dagen, wordt het verschil van 2 dagen bij het begin der 7de maand weer ingehaald.

Wel schrikkelt het 5de jaar van de Arab. kalender, maar ook de laatste maand van het Jav. jaar Dal telt 30 dagen, zodat de nieuwe overeenstemming blijft bestaan tot het einde van het 7de jaar. Bij het begin van het 9de jaar komen de tellingen opnieuw overeen enz.

Woekoe.

De Javanen gebruiken twee weken, een zeven- en een vijfdaagse, respectievelijk Woekoe en Pasar genaamd.

Dertig woekoe's vormen een tijdkring, waarin zij met de volgende namen worden aangeduid:

1. Sinta,
2. Landep,
3. Woekir,
4. Koerantil,
5. Toloe,
6. Goembreg,
7. Warigalit,
8. Warigagoeng,
9. Djoeloeng Wangi,
10. Soengsang,
11. Galoengang,
12. Koeningan,
13. Langkir,
14. Mandhasia,
15. Djoeloeng Poedjoet,
16. Pahang,
17. Koeroe Weloet,
18. Marakeh,
19. Tambir,
20. Madhankoengan,
21. Maktal,
22. Woeje,
23. Manahil,
24. Prang Bakat,
25. Bala,
26. Woegoe,
27. Wajang,
28. Koelawoe,
29. Dhoekoet,
30. Watoe Goenoeng

Die tijdkring is weer onderverdeeld in zes groepen van 5 woekoe's die dus ieder zeven pasars bevatten.

Pasar.

De vijf dagen van die marktweek heten:

1. Pahing
2. Pon
3. Wage,
4. Kliwon,
5. Legi.

Mangsa.

Ten behoeve van de landbouw is door de Javanen het zonnejaar verdeeld in twaalf delen, mangsa's genaamd. In 1855 (Christelijke Jaartelling) is door de Soesoehoenan van Solo die indeling onder de naam van Pranatamangsa als volgt geregeld:

lees verder volgende pagina

DR. ANDRÉ SCHILLINGS

Hierbij zend ik U een stukje ter nagedachtenis van mijn vader: Dr. André Schillings, die de beste jaren van zijn leven in Ned. Indie heeft gewerkt en genoten heeft van het land, klimaat en bevolking.

In 1933 zijn mijn ouders met ons opgroeiende kinderen teruggekomen uit Ned. Indië en toen hebben ze zich gevestigd in Frankrijk, bij Grenoble. Mijn Moeder woont daar nu nog, mijn vader is vorig jaar overleden.

Ik ben sinds een jaar abonné van "Tong Tong" en alle afleveringen van Tong Tong stuur ik aan mijn moeder, die er altijd erg van geniet.

In 1921 vertrokken mijn ouders met ons naar Ned.-Indië, nadat mijn vader in Amersfoort en Eindhoven en Alkmaar leraar was geweest, in Rotterdam was hij van 1919-1921 bibliothecaris van het Rotterdamsche leeskabinet.

In Indië aangekomen werd mijn vader geplaatst aan de H.B.S. te Semarang. Er was in die tijd moeilijk aan huizen te komen, eindelijk vonden mijn ouders een heel klein huisje in Watoe-Gong, een dessa in de buurt van Oengaran. Mijn eerste herinneringen dateren uit die tijd, heel eenzaam voor mijn moeder, maar heerlijk voor ons kinderen een heel groot erf met veel vruchtbomen, w.o. Pisang radjah, die ik nooit meer zo lekker gegeten heb.

De eerste twee jaren heeft mijn moeder ons zelf les gegeven, daar de school te ver weg was. Later gingen we op N. Tjandi wonen, waar ik toen voor 't eerst naar school ging.

Na drie jaren werd mijn vader overgeplaatst naar Bandung, omdat 't klimaat daar beter was voor mijn zusje, ook in Bandung evenals in Semarang gaf mijn vader les aan een opleidingscursus voor de hoofdacte.

In 1927 gingen we met Europees verlof naar Zwitserland, hiervan kon mijn vader maar zes maanden genieten, omdat hij met spoed opgeroepen werd voor de functie van Directeur van Studentenhuis te Pegangsaän-Oost.

Als kinderen hebben we een heerlijke tijd gehad in "Batavia", eerst gingen we naar de Mentengschool, later op de C.A.S.

Mijn vader had 't altijd erg drük, hij was medewerker van Actueel - Wereldnieuws en hij publiceerde talloze artikelen en novellen in verschillende Indische bladen, verder was hij redacteur van 't M.O. in Indië.

Hij schreef verschillende boeken o.a. "Verbeelders van Ideaal en Werkelijkheid", verder over Guido Gezelle, Jeanne d'Arc en een verzenbundel over Indië, ik heb er hier een bijgevoegd. In Batavia hield hij ook voordrachten voor de Kunstkring, o.a. over Guido Gezelle en "van Vondel tot Van Eeden". In 1933 keerde hij voorgoed naar Europa terug, hij vestigde zich met ons in Frankrijk en in 1970 overleed hij daar.

Toch bleven mijn ouders nog een groot verlangen houden naar het geliefde Indië. Ze vonden 't allebei prachtig toen ik in 1947 als verpleegster terugging naar Indonesië, al waarschuwde mijn vader me wel, dat 't wel heel erg veranderd zou zijn na de wereldoorlog. Nu, ik heb er ongeveer 12 jaren hard gewerkt, maar ik heb er nooit spijt van gehad, zodra ik kan, ga ik weer terug, al is 't maar voor een reis.

M. Schillings
Verpleegster Sanatorium Hellendoorn.

I	Aantal	dagen	Aanv. volg. Christ. Kalender
I.	Kasa	41	22 of 23 juni
II.	Karo	23	2 of 3 aug.
III.	Katiga	24	25 of 26 aug.
IV.	Kapat	25	18 of 19 sept.
V.	Kalima	27	13 of 14 oct.
VI.	Kaném	43	9 of 10 nov.
VII.	Kapitoe	43	22 of 23 dec.
VIII.	Kawoloe	26 of 27	3 of 4 febr.
IX.	Kasanga	25	1 of 2 maart
X.	Kasadasa	24	26 of 27 maart
XI.	Dhesta	23	19 of 20 apr.
XII.	Sadha	41	12 of 13 mei

De lengte der maanden is hierbij in verband gebracht met de schaduwlengte op de middag van een rechtopgezette staak in verschillende tijdstippen van het jaar.

Hierbij wordt de schaduwlengte op 21 juni in vieren en die op 21 december in tweeen verdeeld. De zes òp die wijze verkregen onderdelen zijn op weinig na aan elkaar gelijk. Het 4de jaar moet telkens schrikkelen door de 8ste mangsa één dag langer (27 dagen) te laten duren.

Het 1ste Pranatamàngsa-jaar begon 22 juni 1855 (Chr. Jaartelling).

(Gegevens G. F. E. Gonggrijp)
Ingez. door Fred. H. Schultz

*

"ROZE APPEL"

Kleine roze appels duiken
tussen groene bladeren op.
Tal van roze bloempjes luiken
in de hoge boomtop

En ik waan, dat ik in de Betuw,
Wijl de herfst de bomen tooi
in twee kleuren, rood en geluw,
met mijn knuppel een appel gooi.

En ik zet er stout m'n lippen
aan dat kleine rooie ding,
maar ik laat 't gauw weer glippen
Schone droom heel ras verging

André Schillings

*

Boven dit gedichtje stond oorspronkelijk de naam van de vrucht, die destijds Hr. Schillings, dichtader wakker maakte. Het was een... djamboe monjet! Nu snapt U, waarom we de ontknoping tot het eind bewaarden!

DE VERSTEENDE MENSEN

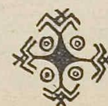
Er is een sprookje, afkomstig van diverse volken in verschillende beschavingen, waarin verteld wordt van een Prins wiens gezellen veranderen in stenen beelden. Velen onzer realiseren zich niet dat dit sprookje de Werkelijkheid zelve geldt, hier en overal.

Pas naarmate wij ouder worden en oude kennissen na vele jaren terugzien, merken we in gesprekken met zulke oude sobats dat zij nog steeds leven met voorstellingen van bekenden en toestanden, zoals zij TOEN waren. Dat vaak sindsdien grote veranderingen plaatsgehad kunnen hebben, dringt niet tot hen door. Zij vergeven b.v. fouten van "toen froeher" niet, ja zelfs als die berusten op verkeerde informatie. Het is alsof die mensen en toestanden die zij toen gekend hebben, inderdaad versteend zijn.

Wat zij echter nóg minder realiseren is dat zijZELF óók versteend zijn, omdat kennnelijk hun kijk op het leven in het geheel niet veranderd is. Meestal merk je dan ook wel dat deze mensen kleinburgelijk en bekrompen zijn.

Over dit onderwerp kunnen natuurlijk geleerde studies geschreven worden, maar we merken alweer hoe rijk in verhouding de "tijd van de sprookjes" was, omdat men in die tijd de wijste levenslessen kon overbrengen in een simpel verhaaltje, begrijpelijk voor gestudeerden en simpelen. En vooral in deze moderne tijd, die zó ontzettend ingewikkeld geworden is dat wij op zijn best op één terrein insider zijn en op tientallen andere terreinen leek en hier straffeloos bedrogen kunnen worden! Nu hebben we erg veel behoefte aan een duidelijk sprookje zo nu en dan. Om een beetje bij te zijn, zodat we niet meer zo verbijsterd tegen het leven aan moeten kijken......

T.R.

Een kerstmaaltijd met gevolgen

Bij het eerste begin van de overdracht aan de Republiek Indonesia moesten wij ons terug trekken uit Poerworedjo en kwamen wij in Salatiga terecht.

Weer liep het tegen Kerst en als extra verrassing kwamen Djimmie en Naät ben Ali, mijn beste vrienden, even uit Batavia overwaaien, om met mij de feestdagen door te brengen.
Djimmie kwam min of meer uit heimwee, om zijn huis en tuin te zien en voor een bezoek aan zijn moeders graf. Naät, Soendanees zijnde en nooit buiten West-Java geweest, kwam nieuwe indrukken opdoen van Midden-Java en de Javanen.

Beiden logeerden zij in een Chinees hotel aan de grote weg, vroeger houtstapelplaats en dichtbij de passer. Als vanzelfsprekend hadden zij olèh-olèh voor mij bij zich, waaronder een banketletter, speciaal besteld bij toko Oen, omdat bilangnja djempol en lekkerrr.

Maar aangezien dat ding mogelijk niet goed verpakt was of dat ze het tijdens de reis een beetje hardhandig hadden behandeld, ik weet het niet, de doos kwam goed aan, maar de inhoud was bubuk delé geworden.

Gelukkig maar Si Djim heeft eerst geméko (gekeken), voordat hij het mij gaf. Omdat eenmaal niet pantes (geen stijl) iemand iets te geven njang al remuk (verbrijzeld), werd gauw de Petjinan (Chinese wijk) afgegraasd op zoek naar nieuwe. Met veel moeite konden ze nog een letter T bemachtigen. Biar heeft niets te maken met mijn naam, maar de geste alleen al maakt het juist zo mooi. Aangezien ik pas tegen zessen vrij was, hadden ze tijd genoeg voor een lange siesta. Toen ik dan ook in de vooravond aan kwam, zaten ze mij al in de voorgalerij op te wachten.

Voor hen op tafel een dampende kopie tubruk en een bord met inlandse lekkernijen, o.a. wadjik, djadah, djenang en rasi'an. Het welkom en weerzien deed ons werkelijk goed; rap werd er koffie bij besteld.

Onder het uitwisselen van de laatste nieuwstjes, werd er gerookt, gesnoept en heerlijk genoten. Cadeaux gingen over en weer en de doos met kruimels kwam op de proppen, die werd even soldaat gemaakt. Mijn T liet ik maar liggen voor morgen bij de koffie.

's Avonds zijn wij de stad even door geweest, in een warong gegeten en een bioscoopje gepikt. De volgende dag mijn dienst overgedaan aan een collega, zo was ik al vroeg bij hen te ngoppie (koffie drinken.), heerlijk met pisang goreng en ngando's (gestampte, gestoomde kleefrijst in brokken en dan gebakken).

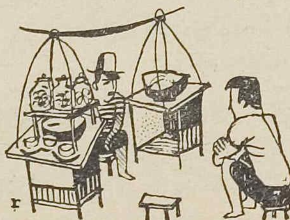
Daarna op de passar wat rond geslenterd, hier kijken en daar kijken en djadjan (snoepen) natuurlijk. Hoofdzaak was dat wij bloemen kochten voor de graven, strooibloemen, gladiolen en chrysanten, djangan minta (vraag niet) hoe duur. Tawarren (afdingen) en diverse dubbelzinnige uitdrukkingen van Djimmie lokten wel gelach uit, maar de prijs bleef hoog. Wij hadden het nou eenmaal nodig, dus kwam het tot een koop.

Een kleine ngendok (meid) mocht alles naar huis dragen en werd met een royale fooi blij en gelukkig weer weggestuurd. Middageten deden wij in een warong, heerlijke sego toempang (plaatselijk rijstgerecht) helemaal compleet met mento, karak, babat, srundeng, etc. Op verzoek wat ijs-thee daarbij en Boeng Naät genoot zichtbaar van al dat vreemde. In de middaguren na het mandiën zijn wij naar het kerkhof gewandeld en hebben daar de bloemen gebracht. Even overal rondgekeken en gemijmerd; vele bekende namen, vergankelijkheid van het leven.

Onderweg naar het hotel door de kampong gelopen en ons te goed gedaan aan wedang djahé (gemberdrank), zo maar aan de kant van de weg. Diezelfde avond weer rondgeslenterd hier en daar op bezoek, in een restaurant wat gegeten en een biertje gedronken; wat napraten en op bed.

Daags daarop is Djimmie met Naät naar zijn ouderlijk huis en tuin geweest; het lag buiten de veilige zône; ik kon trouwens niet mee, want ik had weer dienst. In de vooravond elkaar weer getroffen in het hotel, koffie besteld en mijn T aangesneden en opgepeuzeld. Kreeg Boeng Naät opeens zin, Hollands te dineren, hoe kom je op zo'n idee? Ik wist een Arabisch restaurant op de hoek van de passer, waar geregeld militairen kwamen, die zulks op de kaart hadden staan. Daar zochten wij ons een rustig zitje en bestelden soep, gebakken aardappels, biefstuk, sla, doppertjes met wortelen, een fles bier de man en het smaakte prima. Wat nagetafeld en toen naar het hotel en daar in de voortuin gezeten onder het genot van een fles koud bier. Later op de avond kwam er een satékerel voorbij, binnen geroepen en een paar porties laten klaarmaken met ketupat. Het kan ongeveer na twaalven geweest zijn, dat ik mij niet lekker begon te voelen.

Fluks afscheid genomen en naar huis; ik had nog een heel eind te lopen. Tijdens de wandeling werd het hoe langer hoe erger; ik werd zo misselijk als een kat, die groene kikkers had gevreten. Kokhalzend kon ik nog net de goot halen, die van de keuken naar de slokan voerde. Aangezien ik moeilijk over kan geven, was het een complete marteling. Op het horen van de braakgeluiden, kwam de nachtjongen van de keuken naar buiten. Toen hij mij daar zo zag modderen, was hij zo goed om mijn nek en schouders te masseren. Eindelijk kwam het in golven eruit. O, wat een opluchting. De jongen stond alweer klaar met een mok koude thee om de vieze smaak weg te spoelen. "Ja aman toewanné, mabok, wie laat U ook zoveel drinken." "Niets daarvan," zei ik, "ik moet vast wat verkeerds hebben gegeten." Op weg naar de kamer gaf ik hem nog raadgevingen voor de volgende dag, mocht ik eventueel te beroerd zijn, om het bed te verlaten. De hele nacht last gehad van buikloop; ik liep gewoon leeg. Tegen de morgen lag ik slap en gaar als een vaatdoek in mijn krib. Toen tante Bet, mijn babu, binnen kwam, liet ik haar gauw slappe thee maken. De hele dag in bed gebleven; gevast en 's avonds was ik te gammel om op bezoek te gaan, bleef maar liggen en slapen. De volgende avond voelde ik mij nog wel wat zwak en trillerig, maar monter genoeg, om mijn vrienden op te zoeken. Djimmie was er niet; alleen, Boeng Naät zat op de voorgalerij. Op de vraag, waar of hij was, stond Naät op, wenkte mij mee te gaan en bracht mij naar de slaapkamer.

Daar lag Djim geel en slap; een hoopje samengeraapte ellende. Op mijn vraag: "Loh, wat heb je?" "Sudah, hou maar op. Ik voel me die tjekok (vergeven), heb de p... gehad als een pantjuran (waterval) en de marathon moeten lopen door de lange gang naar de W.C. Je gelooft; op het laatst ben ik daar maar blijven hangen tot haast dood en in de morgen heeft Sie Naät mij op bed gedragen en hier lig ik," met zeer theatraal gebaar: "Voilà" "Nou, ik heb anders mijn portie ook wel gehad, daarom ben ik gisteren ook niet gekomen. Sta maar gauw op, want ik heb een fles klare bij me, om de bacteriën dood te branden." "Wah, ik begrijp niet zeg, jullie kerels kaja apa, nou niet wat wat, al kena van alles; ik mah ada helemaal niets, henteu betah (niet tegen kunnen), malah kèok (juist verslagen worden)," aldus Boeng Naät. "Ja jij, jou maag memang van steen en lagi van vroeger al betah (gewend zijn) eten lalap (rauwkost), daarom zo sterk," ons commentaar. "Kom, wij gaan maar naar voren om te borrelen," en onder een glaasje werd er naar de oorzaak gezocht van de diarrhee. Volgens mij moet het aan de letter liggen, want smaaknja al zo anèh (eigenaardig) en belazer. Het bladerdeeg tanggung van tjampuraduk (door elkaar) meel met singkong. Boternja njang der in

lees verder pagina 16

DE AMBONNEZEN

Periodiek wordt er in de Nederlandse pers (tot in de ingezonden brieven toe) nijdig of chagrijnig uitgevallen tegen de Ambonnezen, die werkelijk "het onbegrijpelijkste volk ter wereld" schijnen te zijn. Dat Ambonnezen in tijd van oorlog of nood strijdbaar zijn als geen ander, vindt men tot daaraan toe. En dat de Ambonnezen niet bij Indonesië willen horen, vinden velen zelfs prachtig.

Maar dat de Ambonnezen niet als brave kruideniers en pennelikkers tam willen zijn in tijd van vrede, dat vinden alle Nederlanders meer dan erg. Ook die knappe sociologen, die al naar het zo te pas komt, over assimilatie of integratie jeremiëren, hebben met hun cijfers-geverij voor goed gedrag echt veel last met de Ambonnezen. Zoals U weet staan van alle vreemdelingen in Nederland (die naar de schone naam luisteren van allochtonen!) de Indo's er het best op. Ook al mochten zij dan graag denken dat ze echte Nederlanders zijn, volgens sociologische en ethnologische maatstaven zijn zij toch heus wel "vreemdelingen", hoor! En in een recente sociologische studie hebben Ambonnezen de qualificaties: integratie: **slecht,** assimilatievooruitzichten: **slecht.**

Nou, nou, Ambonnezen staan dan toch wel een beetje onderaan de cijferlijst, want assimilatie zit er amper niet bij en bovendien willen ze graag vechten! Dus zich „zo ongeveer gedragen als straat-tuig"! Bij zóveel sociale zorg! Te erg!

*

Wat voor soort mensen zijn de Ambonnezen dan? Wel, als U het **soort** wil terugzoeken in de historie, kijk dan niet bij boeren of industriëlen, handelaren of vissers, maar bij...... keurtroepen. Want die hebben **de hele geschiedenis van de mensheid door** bestaan. **Niet** in Nederland, dat zelfs in de 80-jarige oorlog o.a. Hessen huurde in Duitsland om zijn oorlogen te voeren. Maar we moeten denken aan b.v. Mamelukken, Spahi's, Ghurka's, keurtroepen bij Europese troepen als de Mooren-lanciers in Spanje. Zelfs de cohorten der Romeinen hadden Germaanse vechtkorpsen. En hadden de "hoog-culturele" Grieken hun Spartanen niet? Als we alleen in onze jongste geschiedenis rondkijken, vinden we de "Mercenaires", blanke vecht-soldaten in Afrikaanse Neger-legers. Het typeert overigens de mercenaire moderne Europeaan wél om de blanke bataljons van vechtsoldaten "mercenaires" te noemen.

Maar als er inderdaad "een goede grijpstuiver" te verdienen valt met vechten, waarom zit dan niet elke rechtgeaarde handelsman in Afrika?

Omdat dit „vechten op leven en dood" is, waar echte krijgers wél hart voor hebben, maar echte handelaren natuurlijk niet! Neen, wil men toch op de wereld zoeken naar andere volken die erg dicht bij de Ambonnezen liggen, dan zijn dat de Zuid-Amerikanen, die in deze moderne wereld **van generatie op generatie** met vrijheids en politieke oorlogen opgegroeid zijn. Reis in Mexico rond en lees straatnamen als guerrero, guerilja, guerra, namen van veldslagen en generaals en U weet: **hier** leven mensen voor wie het strijden op leven en dood een levenslust is, hoe gek het ook klinken mag.

Hollandse straatnamen vertellen niets over generaals of oorlogen, wél over wethouders en partijvoorzitters. Dit wordt niet gezegd om te spotten, maar om een rustige waarheid rustig op papier te zetten. In vergelijking met Mexico was Ned. Indië een boel vrediger, maar de koloniale oorlogen hielden toch wel continu een klein maar goed geoefend legertje op de been. En daarin dienden de Ambonnezen het meest. En vrijwel van vader op zoon zijn de Ambonnezen meegetrokken met de legerkampen van het KNIL, terwijl hun vaderland dromerig in de intens blauwe Bandazee lag, zonder handel, industrie, landbouw of veeteelt.

Het beeld is duidelijk.

Hoe dan ook, dit dromerig in het azuur liggende eilandengroepje, kon door de aard van dit **geografisch Noodlot** niet handelsman noch boer worden. Het bood geen enkele basisstructuur voor de regelmatige vorm van een normale maatschappij. En omdat men niet verhongeren wilde, tekende men bij het leger. Generaties lang! En ontstond op den duur een volkje dat geen wortel schoot bij de Javanen of de Atjehers, noch bij de Boniërs of de Bataks. Het was als een schijnbaar eeuwige Tocht der Tien Duizend altijd op stap.

Kinderen werden geboren in kazernes of bentengs. De zang die zij al vroeg leerden was krijgszang. Van het Manisee bij voorbeeld. Van liederen met refreinen als:

Soenggoeh mati, djadi orang serdadoe,
Soenggoeh mati, djadi serdadoe!
(Zeker zult ge sterven als ge soldaat wordt,
Zeker zult ge sterven als soldaat)

en zelfs "vredes-volksliederen" hebben woorden als:

"Tanah Ambon
Tanah toempah darah,
Djangan loepa
Bapa dan saudara!"

Want zoals eerder al gezegd werd: de Ambonse soldaat groeide niet op met de droom van een eigen huisje of een eigen toko. Hij was altijd "op mars", met kleine expeditietjes op kleine KPM-ertjes naar verre stranden, teroes op mars met vrouw en kinderen naar bentengs toe, diep in wildernissen - waar kan je je dan elders aan vasthechten als alleen aan je ouders en broeders? Welke andere bestemming is er in het leven dan het vergieten van je eigen bloed?

Hoe schrikbarend **fout** zijn de mensen die het vechten van Ambonnezen vergelijken met dat van straattuig (al weet men misschien niet beter in een oorlogloos land). Straattuig zit in onze Nederlandse historie, vanaf het Kaas en Broodvolk tot het neerknuppelen op Het Groene Zoodje door Hagenaren van de gentlemen Jan en Cornelis de Wit, tot de laatste rellen in Amsterdam. Dat is een koele waarheid.

Waar de Ambonnees al direct mijlen ver boven de straatvechter uitsteekt, is zijn ingeboren begrip voor **discipline.** Terwijl het beeld dat van de nederlandse soldaat uit de kranten spreekt, een beeld is van onwil om te dienen, sabotage, obstructie, gezagsondermijning en „Steeds-Meer-Soldij" (over mercenair gesproken!...). In vele opzichten liggen de Hollander en de Ambonnees al generaties lang 180 graden uiteen.

Topkwaliteiten zijn voor de Ambonse krijger: Trouw, Vermetelheid, Doodsverachting, Audaciteit, Gehardheid, terwijl de Hollandse burger! (let op het verschil tussen **krijger** en **burger!)** altijd bereid is om overal "over te praten" en dus het ideaal van Ambon even gemakkelijk verzaakt als nu het China van Tsjiang Kai Shek. Als Nederlander vindt ook elke Indische Nederlander dit niet bepaald fraai, maar hij accepteert het als een "state of mind" die schuldbewust geaccepteerd moet worden. Tegenover het "steeds ouder en welverzorgder leven met Drees" staat het korte "brani mati" van de Ambonnees. Al wordt hier nog zóveel over gepraat en met gewetenswaarden "gemazzeld", deze uitersten komen niet bij elkaar.

Ik denk aan de tijd toen ikzelf pas in Holland kwam en "Tjies" en "Tjoek" schreef. Een letterkundige zei toen: "Wat heerlijk schrijf jij! Net een ongetemd, wild paard!" En ik vroeg droogjes: "Weet je hoe dat paard leven moet tussen de kassen van Holland?" Daar bleef hij uiteraard het antwoord op schuldig.

Ik wéét het antwoord: **niet rennen en springen, niet trappen. Langzaam oud en tam worden.** Dat doe ik ook.

De audaciteit van de Ambonnees kan alleen **in verscheidene generaties** rustig kalmeren. Wat wij nu doen, is forceren. Dat geeft "brokken"!......

Wie al te gauw die "audaciteit" aanmerken wil als barbaars, denke slechts aan de wapenspreuk van een der beschaafdste volken van Europa, de Fransen, levend in de leuze van de officiersschool van St. Cyr: "Toujours l'audace, toujours l'audace!! Cultuurwaarden zijn geen praatzaakjes, maar levende (en explosieve) realiteiten!

Er zou theoretisch alleen één oplossing zijn voor de Ambonnees: dat hij nog enkele generaties lang in keurcorpsen of expeditionnaire machten geformeerd en getraind blijft. Mocht ooit Europa rumoerige tijden tegemoet gaan van gezagsvijandige elementen die rovend en plunderend stad en land aflopen (denk hieraan later terug!) dan zal één kleine kern van Ambonnezen de orde in korte tijd kunnen herstellen.. Dat geldt ook voor Indonesië en voor elke staat die zich voortbeweegt door de Historie: gevechten zijn er afwisselend, maar de geboren vechter leeft dwars door oorlog en vrede heen.

*

Zelfs al zou men de Ambonnezen alleen willen zien als een anachronistische "staat in de staat", dan nóg zal men, als men de Nederlandse maatschappij zou bekijken vanuit **het standpunt van deze Ambonnees,** tegen wil en dank komen tot andere conclusies. Want afgezien van de welvaart en de sociale wetten heeft deze maatschappij toch een schrikbarende "straflijst" van ontucht, misdaad, immoraliteit, bendewezen, sex-overlading, perversie en nog een paar handenvol kwaliteiten die óf "tolerant" bedreven worden óf aanvaard als normaal cultuurpatroon, en waarvan de frontpagina's van de bladen dag in dag uit vol staan.

Is het dan zó vreemd dat een militant volkje verlangt naar een "heilstaat", waarin de mens schoner leeft met een vrijwillig aanvaarde zelfdiscipline? Ook Frederik van

BRIEF VAN EEN EX-PLANTER AAN ZIJN VRIEND DE ZEEMAN

Eens joeg je over 't schuimende nat,
eens wees het kompas jou het pad;
en voer je door stormende wind,
was de zee je niet vriend'lijk gezind,
dan joeg je, met het vaantje in top
je schip door het ziedende sop;
stormde een golf met vervaarlijke krul
op je af met onheilspellend gebrul,
dook je schip als 'n dolfijn er doorheen
tot het weer op de baren verscheen.
Je wanhoopte nooit in je lot,
want je was er de stuurman naast God.
Je schip viel aan de zee niet ten prooi
en je stevende huiswaarts "Ahoy"!

Eens zat ik op 't eenzame land
en werkte er met hart en verstand;
ik ging er door weer en door wind
met mijn hond als mijn trouwvolle vrind.
En daalde het avondrood weer,
keek ik van een bergtop neer
op de zee die daar lag aan zijn voet
in de diepte, in rossige gloed
van de stralen der scheidende zon
die kwam, zag, en weer overwon.

In de jungle gesmeed en gestaald
werd door mij er de scepter behaald;
de oorlog heeft mij die wreed ontrukt,
en ging ik er ook onder gebukt,
maar 'k viel aan geen wanhoop ten prooi
en stevende huiswaarts "Ahoy"!
Mijn land en mijn volk? - Zwijg stil......
"The sailor is home from the sea
and the hunter home from the hill."

Ingez. door
J. W. G. Retel Helmrich

Eeden streefde naar zo'n heilstaat, en verscheidene andere soortgelijke groepen bij andere volken. Was het nou werkelijk zo nodig van de jongelui van "Panoramiek" om de draak te steken met de militaire sfeer in Lunetten en is dit voortdurend kinderachtige critiek uitoefenen op maatschappelijke verschijnselen een speciaal voorrecht van de heren van de televisie? En is ook dit geen aantasting van andermans burgervrijheden en rechten door een kleine groep spotters en schelders, die voor 't hele Nederlandse volk méér kwaad doet dan zo'n klein groepje Ambonnezen?

Als deze Ambonnezen voor hun hoge doel honderdduizenden guldens over hebben van hun eerlijk verdiende geld en daardoor geheel vrijwillig soberder leven, is dat iets om mee te spotten vanuit een leefwijze, waarbij men zich regelmatig overeet, zich aan drank te buiten gaat, met geld smijt aan materiële "genoegens"?

Er is over de Ambonnezen (en andere gekleurde groepen in Nederland) veel te gauw en veel te veel goedkope spot, waarbij een kleine groep van publiciteitsmensen misbruik maakt van rechten, die betaald worden door de **gehele** samenleving **(dus ook de minoriteitsgroepen)**, en het getuigt van een koloniale en patserige aard om eigen inzichten toonaangevend te achten, in plaats van **serieus** te zoeken naar de oplossing van moeilijk geachte toestanden.

T.R

Snipper, Snipper vrolijk door

Geef de mensen in bedrijven met een abnormaal hoog ziekteverzuim eens acht extra dagen die men op kan nemen als men wil en onderzoek eens nauwkeurig of het ziekteverzuim dan daalt.

Dit voorstel doet J. A. F. J. Mannaerts, medisch adviseur van de Nederlandse Unie van Ziekenfondsen in een artikel in het NKV-blad „Ruim Zicht".

Ja ja, we gaan de goede kant op. Als die 8 dagen eenmaal safe gesteld zijn, gaan we langzaam bouwen naar de 10 dagen toe en dan de 15 dagen, enzovoort. Als de economen klagen dat we het productie-patroon van de Nederlandse handel totaal ontwrichten en we binnen afzienbare tijd allemaal failliet zijn, dan worden dat "kapitalistische" praatjes genoemd. Anti-arbeider en zo.

De vrije Zaterdag (waarmee we als trots concurrent van Onze Lieve Heer zijn opgetreden, die één rustdag in de week genoeg vond) zijn we al lang weer vergeten. En ook zien we echt niet dat er een samenhang zou bestaan tussen de toegenomen vrije dagen en de stijgende criminaliteit.
Het spreekwoord "Ledigheid is des duivel's oorkussen" hebben we verdonkeremaand.

Gek ja, dat zoveel beginselen van die ouwerwetse "kolot" mensen op de een of andere manier toch basis waren van een gezonder maatschappij?......

En ondertussen **blijven** de bond van werknemers en de bond van werkgevers in de clinch. Daarover worden door hoofdredacteuren en economen geleerde en ingewikkelde vertogen gehouden, terwijl iedereen wéét dat het in alle eenvoud hierom gaat: **hebzucht** naar het alleronderste uit de kan, en **wantrouwen** dat de ander toch méér verdient dan ik. Het gaat allemaal om luttele percentjes op een inkomen dat hoog boven andere inkomens in de wereld uitsteekt en die b.v in Indonesië vermogens genoemd zouden worden.

De "krentenier" wordt rijkaard, maar blijft pingelen op centjes...

Rawit

BRIEF UIT OOST-JAVA

N.V. = Nieuwe Vrouw
T.V. = Tweede Vrouw
C.V. = Clandestiene Vrouw
V.W. = Vrolijke Weduwe
Je zou kunnen concluderen, dat het denken van Oost-Java lieden zich op een enkel onderwerp richt:
VROUWEN!!!

*

Een van de dingen, die mij tijdens mijn reis door Indonesië is opgevallen: het ontzaglijke aantal kinderen, dat ik overal zag.
De rijke landen worden rijker.
De arme landen krijgen kinderen!
Zo is 't.
Maar die rijke landen zullen nog harder moeten werken en nog meer geld schenken aan de arme landen, opdat deze nog meer kindertjes kunnen krijgen.
Ik ben benieuwd, wanneer èn de rijke èn de arme landen zullen inzien, dat dit zo niet langer gaat. Indonesië heeft, heb ik mij laten vertellen, een schuchtere poging gedaan, iets tegen de te grote bevolkingsaanwas te doen.
Over het algemeen schijnen de vrouwen wel mee te willen werken. Bij de mannen echter stuit het in de meeste gevallen op tegenstand.

G. H. Bartman

(vervolg van pagina 13)

klapper olie met gemuk lilin (kaarsvet), want bij het eten zo lekker ngendal en lagi alot (taai). Sudah de vulling als maar van witte bonen met kenari, desnoods ketapang ook nog heilig. Biar ook als van gemalen beton (pitten van de nangka) met bietji bietji amandel extract boléh djuga (mag ook). Maar deze vast van bidji rubber (heveanoten) met mag weten wat voor essence, daarom wij zo mendem (beneveld.)

Volgens sie Djimmie: "...aduh, eerst de smerigste Javaanse verwensingen aan het adres van de persoon die hem al deze ellende heeft aangedaan. De saté's, die njang deug niet, vast van een dooie hond of van een lijk, wat ik je brom. Alleen door de vele bumbu (kruiden) en de sambal, proef je het niet; weer een waterval van gemene woorden. Naät was de wijste: "Euleuh kamu orang perpéélen zegh, barang sudah liwat, masih di obrollien, apa guna, eerlijk loh, ik begrijp niet zegh." (Och jullie zijn vervelend, gedane zaken nemen geen keer. Onzin, om erover na te kaarten, het raakt kant noch wal). "Maar Batus", het woord tot mij richtend: "Als je heb gezien Sie Djimmie, aduh, aduh van de kramen, pegang (pakken) zijn buik, pegang van achteren en zo lopen door de gang. Tanggung je heb lol en je lach je dood." "Memang, deze Kresmis erg lutju (grappig) zeg, inplaats van vrede op aarde, dapat perang (oorlog krijgen) in de buik." Toen heel ernstig en plechtig: "Nah proost sadjah dah, harap kita masih lama bersahabat; volgend jaar, ik hoop wij weer bekumpul als deze, maar dan bij mij in Betawie." Glas opheffend: "Slamet Oom Djim, slamet saudara Batus." Taman, taman, heel veel slamat voor je Boeng Djimmie, ook voor jou Kanda (broeder) Naät. Laat onze vriendschap zijn als 'n symbool van de vrede, die opstijgt op wieken van begrip, een echo vinden in vele harten, hoog boven de haat van deze door broedertwist verscheurde wereld. Sajang Kanda Naät, het had niet zo mogen zijn; je hoop is nooit verhoord, het leven oordeelde anders. De Kerst daarna zat ik nog op Salatiga, ik heb Batawie, toen al Djakarta, nog even terug gezien, weten jullie nog en het jaar daarop vierde ik het thuis in Holland

J. Weites.

BANDREK

In Bosgangers **"Bandrèk"** T.T. 15/9-1971 op blz. 19 beneden: "...... onder het debiteren van verrukkelijke kwinkslagen zijn Bandrèk uit te lepelen". Mogelijk, dat hij dan ook dit Soendanese rijmpje debiteerde:

"Bandrèk, Badjigoer
Si pèndèk gedee boedjoer."

(Bandrèk met santen.
Die kleine heeft een grote achterbumper).

O. H. Kiliaan

Kerstherinnering

Nu zullen gauw de Kerstlichten ontbranden
en kinderstemmen zingen: Stille Nacht.
Kerstliederen ruisen door de landen,
waar oorlogseind geen vrede heeft gebracht.
En glinsterende siersels zullen beven.
En kinderharten feller kloppen gaan........
En harde, stugge monden trillen even
om 't wonder hun door Kerstmis aangedaan.
De klanken van de Kerstklok en de lichten,
die stralen van de bontversierde boom,
en d'opgeheven glanzende gezichten
van kind'ren, levend in droom.........
Dat's alles 't oude, lieve, welbekende
van vroeger, maar 't is 't echte Kerstfeest niet.
Dat weet ik nu, sinds God mij in d'ellende
van 't Jappenkamp Zijn Kerstfeest vieren liet.
Waar angst loerde om de moede, grauwe groepen,
waar langs d'armzalige barakken kinderzang
in 't donker opklonk, als een zielig roepen
van kleine vogels, opgejaagd en bang.
Maar zingen was het toch, een zuiver willen
zoeken naar Kerstvreugde in het donker dal,
zoals in Bethlems velden eens de stille,
simpele herders zochten naar de stal,
En op hun blote voeten schoven kleine,
smalle figuurtjes door de regen voort,
en zongen zachte kinderstemmen reine,
zuivere wijzen,......... tot een woord
waarschuwend ***opklonk! ....en de zangen***
vreemd afgebroken in 't geruis
van wind en regen bleven hangen,
als schaamle kindren zonder thuis.........
En ik door wind en regen henen
naar 't smalle, donkre plekje sloop
en door een verre vage lamp beschenen
zag, hoe de regen op mijn kussen droop.
Dáár kwam in kou en donker een gedachte,
licht als een Kerstvlam in mijn eenzaamheid,
die als het Wonder Gods me tegenlachte
met liefde en barmhartigheid.........
Hij wist......... dit had mijn hart van node,
dit arm en kaal en droef bestaan,
om klein en kinderlijk en blode
en eenzaam naar Zijn Kind te gaan.........
en dáár in warme rijkdom weten:
Dit heil heeft God alleen bereid,
om jublend alles te vergeten,
bij 't Licht van zoveel Heerlijkheid!

J. M.

NEDERLANDS

Met vacantie in Bandung kreeg ik in anugustus 1971 een kennisgeving van de Indonesische P.T.T. dat een voor mij bestemd poststuk dat te weinig werd gefrankeerd, tegen betaling van strafport, bij loket 37 kon worden afgehaald.

Ik de volgende dag naar het hoofdpostkantoor op zoek naar loket 37. Maar loket 37 blijkt niet binnen het gebouw te zijn, maar ergens daarbuiten. In de dependance zogezegd. Die echter niet zo gauw door mij te vinden is. Daarom spreek ik een voor mij uitlopende Indonesiër aan (die zo op het oog in minder goede doen verkeert) en vraag hem de weg naar loket 37. Dat doe ik in het maleis. Waarop de aangesproken man zich vriendelijk lachend naar mij toekeert en in vloeiend nederlands zegt: "Ik zal U daarheen begeleiden; volgt U mij maar". Samen liepen wij toen verder naar loket 37, onderwijl een gezellige hollandse boom opzettend.

Kort na bovenstaand voorval gebeurde het, dat ik uit een opelet wilde stappen en daarom aan een heel eenvoudig uitziende medepassagier die naast mij zat, in het maleis vroeg te mogen passeren. Waarop hij tot mijn stomme verbazing zei: "Gaat Uw gang". Waarop ik weer: "Oh, spreekt U Nederlands". En hij toen nogal vinnig antwoordde: "Is dat dan zo verwonderlijk?"

W. H. Morren

De Maestro van de Sumatraanse Jungle

Een goede maand geleden was ik in Atjeh op jacht en tijdens een korte rustperiode genoot ik intens van het gekwetter en gekweel van vele vogelsoorten. Er zijn op Sumatra gode zij gedankt en geprezen, nog veel vogels. Ik vind, dat er een bij is, om te zien een vrij onooglijk diertje, die je niet zo maar "zanger" kunt noemen. M.i. zingt deze vogel niet, maar jubelt. Hij is een echte jubelaar! Ik bedoel de tjotjak-rawa!

Wat een naam overigens: tjotjak-rawa! De tjotjak van het moeras. Ik heb in noord Sumatra een paar keer door moerassen gereden, doch geen tjotjak gezien of gehoord. Het ware beter deze vogel tjotiak-rimba of radia te noemen. Op een keer stopte de Landrover heel vroeg in de morgen bij een van die schitterende sungai's, waaraan Sumatra zo rijk is. De zeer ondiepe bedding was bezaaid met grote en kleine stenen, waar over heen bruisend het heldere water verder stroomde. De hoge, steile overkant was dicht begroeid met bomen, waaraan de donkergroene bladertrossen van lianen als even zovele ondoordringbare gordijnen naar omlaag hingen. Een prachtig en onvergetelijk gezicht! Overal waren vogels te horen. Maar opeens zwegen ze. De jodelende kapodang, de kwetterende djalaks en kentilangs. Een tjotjak-rawa had een aria ingezet!

Als de Maestro van het Sumatraanse woud de zon en de nieuwe dag een ode brengt, dienen de anderen maar te zwijgen.

De tjotjak-rawa zingt niet; hij jubelt het uit.

Je moet hem horen in de vrije natuur, te midden van de onvoorstelbaar wilde, woeste, maar grootse Sumatraanse jungle. Heel vroeg in de morgen, als de zon nauwelijks boven de toppen van de Bukit Barisan zichtbaar is. Bij het ruisen van een sungai.

Ik heb je heerlijke geluid kunnen vastleggen op een bandje, Maestro. Dat heb ik.

En straks als ik je weer hoor, hier in 't koude Holland, dan denk ik terug aan de bruisende sungai, zie voor me de dichtbegroeide steile rivieroever en beleef het moment nog eens toen de anderen zwegen, want zij moesten luisteren naar een aria van de Meester.

G. H. Bartman

DE LOUPE OP TONG TONGERS

....

"Het moet me deze ochtend, zittend bij m'n mok koppie toebroek, van het hart, wat een voorrecht het is, op je oude dag nog zo'n blad te hebben als "Tong Tong" in deze wereld waar normen en tradities blijkbaar vergeten zaken zijn......

Een eresaluut voor allen, die aan ons blad meewerken om óns oude orangs een hart onder de riem te steken. Poekoel teroes!"

Julius en Roos Pothoff

....

Telkens krijgen we ongevraagd van vele kanten brieven met fragmenten als deze, en pas als ik Indischgasten ontmoet die Tong Tong nooit lezen, merk ik welk een wijde wereld zij missen. Hun Indische wereld is een nauw terreintje van het denkleven van een paar families van b.v. Soerabaja of oude voetbalvrienden, waarin over en weer dezelfde herinneringen al zo vaak zijn herhaald, dat ze tot op de draad versleten zijn. Verder zit men zwijgend bij de TV, die vaak totaal onbegrepen en onaanvaardbare gedachten opspuit. Meedoen of mee-denken zit er niet bij.

Het is merkwaardig hoe verreweg het grootste aantal Indischgasten, die destijds Tong Tong verwierpen als afremmend (omdat wij tijd verliezen door "omkijken") en ons wel eens zouden laten zien hoe flink **zij** vooruit kwamen vooral op hogere leeftijd opvallen door leegheid. Alsof hun geest afgestorven is. Terwijl de Tong Tong-lezers een sprankelende waakzaamheid en interesse behouden hebben, die hun jong houdt.

Eigenlijk spreekt dat vanzelf. Telkens worden wij "opgepord" door verhaaltjes en ervaringen, die a.h.w. onze geest verbieden om "af te sterven", en om nieuwe spirit te krijgen als wij eigen belevenissen verder vertellen. Elk verhaaltje, van de verste plaatsen in Indië en lopend van 1900 tot 1971, geeft telkens weer een "nieuwe injectie **vitalisme**". Je merkt het in al zijn eenvoud bij een mede Tong Tonger die zelden meedoet met vertellen omdat hij (zij) schijnbaar niets te vertellen heeft. Omdat die herinneringen dood schijnen. Maar noem opeens de naam Padang of Banda, of het fonteint gewoonweg nieuwe verhalen!

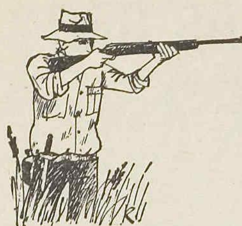
Nog steeds ben ik blij dat ik van Tong Tong ondanks aandringen nooit een blad voor intellectuelen of culturelen heb willen maken. Het zijn vaak onze oudste en eenvoudigste pioniers die ons leesstof geven, waar alle boekenrijen in Holland niet bij kunnen halen, zó boeiend en zó vitaal zijn ze!

Laat de hele wereld ons maar "conservatief" of "kolot" noemen. Wij weten té goed, dat mensen die het langst bezig zijn de waarden van het leven te timbangen, op het laatst de hoogste waarden over houden, ongeacht hoe oud ze zijn. Als ze maar de gezondste, de sterkste en de heilzaamste zijn..

Ja toch?

T.R.

HET GELUK VAN HET JAGEN

"De jacht behoort tot het zuiverste repertoire van het menselijk geluk".
JOSé ORTEGA Y GASSET

Koningstijgers in de Lampongs

door R. G. Kloër

Er zijn verschillende soorten jachtverhalen. Er zijn er, die verschrikkelijk saai zijn, zo van "en toen dorr dood"! Andere weer zijn geladen van actie en spanning. Goed om te lezen of er naar te luisteren.
Zo'n verhaal is het ondervolgende. Het is van de heer R. G. Kloër, Ribesstraat 11, Doesburg, eens zelf een groot jager. Hij vertelt van de jachtbelevenissen van zijn broers in ons geboorteland.

Het begon allemaal toen ik in 1957 mijn Bayard kaliber 20 aan mijn jongere broer Rudi cadeau deed. De jongen zat op de Giesting (Lampongs) en had een vuurwapen hard nodig.
Zelf had ik met dit dubbelloop haangeweertje in het Zuid-Malangse ettelijke kidangs, zwijnen, ajam alas en pauwen geschoten (wist U dat pauwenvlees erg lekker is, volgens mij lekkerder dan ajam alas of zelfs kalkoen).
Het was een sierlijk, licht wapen en het lag lekker in de hand. Met Zweedse patronen, gekocht bij Geo-Wehry in Djakarta had ik heel goede resultaten op schijf wat spreiding betrof en zuiverheid met kogel, respectievelijk linker en rechterloop.
Rudi was er blij mee, getuige zijn brieven met enthousiaste verslagen over geschoten tjelengs en herten. Een half jaar nadat hij het geweer in bezit had, kwam zijn jongere broer Dolf vanuit Java over. Het vrije leven in de Lampongs beviel hem zo goed, dat hij besloot er te blijven. Kort daarop kreeg de bevolking van de Giesting last van een tijger, die nog al huishield onder het vee. Vooral op geiten en honden had hij het gemunt. Groter vee zoals karbouwen en koeien liet hij met rust. Op een avond zowat tegen 8 uur, zaten de broers in het hoofdgebouw bij het licht van een Petromax lamp wat te lezen. en te ngobrol. Onze ouders zaten in de bijgebouwen, die gerievelijk waren ingericht.

Het hoofdgebouw was een grote ruimte. Slechts een klein deel was afgescheiden en hertimmerd in 2 slaapvertrekken. Buiten de slaapvertrekken werd de ruimte gevuld door een rotan zitje, in de hoek een houten bale-bale, gereedschap, zakken met droge koffie, mais en andere landbouwproducten. Aan de houten wand hertengeweien, waar meestal het dubbelloops geweer hing.
Op die bewuste avond was het geweer echter in de kamer opgeborgen. Het was een tamelijk warme vooravond en de voordeuren wagenwijd open. Op een gegeven moment lieten de vijf honden die ze toen hadden, gelijktijdig een zenuwachtig jankend geblaf horen. De krant werd opzij gelegd, het gesprek stokte en op hetzelfde moment stormden de vijf honden naar binnen, tussen de benen en onder de tafel door. Een kopje met kopi toebroek viel kletterend op de vloer. Mijn broers vloekten en probeerden de honden van zich af te schoppen. En ineens een korte snauw gekras van nagels op de vloer en een levensgrote matjan stond daar midden in de kamer! Om bij het geweer te komen moest je langs het beest. Dolf greep een rotan stoel, om die naar het beest te gooien, maar het was niet meer nodig. De tijger was met een sprong weer in het nachtelijk duister verdwenen. Grote konsternatie! Rudi rende naar de kamer en haalde het geweer. Dolf zat met een electrische lantaarn de omgeving af te zoeken. Geen tijger, geen ogen, niets. De honden werden die avond binnen gehouden.
Voor de oorlog was de bosrand van ons huis ongeveer anderhalve kilometer verwijderd. Na 1950 was deze afstand wel zes kilometer geworden.
Overal hadden zich Javaanse tani's op kavelingen van een tot twee H.A. gevestigd. Door onwettige occupaties was ons perceel van ± 36 H.A. tot ± 6 H.A. geslonken. Van deze 6 H.A. was ongeveer een half H.A. koffieaanplant, op nog geen honderd meter gelegen van het woonhuis.

De volgende ochtend na het bezoek van de tijger, werd de omtrek door mijn broers afgezocht. Men ontdekte de sporen van een middelmatig grote tijger, maar door de droogte van de bodem was men het spoor kwijt. Opvallend was wel dat de honden zich nog steeds zenuwachtig gedroegen. Op een gegeven ogenblik, het was tegen 9 uur in de ochtend komt een katjong aan: "Pak, Pak, wonten matjan ndjeroom".

"Nang ndi", riepen Rudi en Dolf in koor.

"Ngandap kopian ngrikoe," antwoordde de jongen en wees naar de koffie aanplant. Zijn grasmes en bamboetouw om het gesneden gras bijeen te binden had hij nog in zijn hand. In tegenstelling tot oudere tani's had deze botjah angon weinig respect voor de tijger, door zo maar het beest als matjan te noemen. Enfin, Rudi als bezitter van het geweer ging vrij sceptisch en gewapend met de Bayard achter de jongen aan. Ook Dolf gewapend met een Madurese berang ging mee.

Rudi had de linkerloop met een loperpatroon (7mm) geladen en de rechter met een Bougnetkogel, terwijl hij in zijn broekzak nog vier extra peloeroes had. De katjong liep zonder aarzelen naar de koffietuin, liep gebukt onder de struiken en opeens zonder enige waarschuwing "Nikoe". Rudi en Dolf keken over de schouders van de jongen en jawel, in het halfduister onder de hoog opgeschoten koffiestruiken op nog geen dertig meter afstand zagen zij de kontouren van de tijger lui liggend met zijn kop op de voorpoten. "Blijf hier" fluisterde Rudi, ik probeer wat dichterbij te komen. "Rudi sloop langs een omweg dichterbij. Dolf die achterbleef met de katjong hoorde het geritsel van de droge koffiebladeren, waarmee de grond was bezaaid. Hij vloekte inwendig en hoopte, dat zijn broer wat geruislozer zou sluipen. Ingespannen tuurde hij naar de tijger en verwachtte elk ogenblik het beest te zien wegspringen. Op die afstand kon hij zien dat het beest omzwermd was door een wolk mroetoes en vliegen. Ineens richtte de tijger zijn kop op, maar direct daarop viel het schot, een droge doffe knal. Het beest richtte zich half op en viel rochelend op zijn zij. Rudi herlaadde de linkerloop en kwam met Dolf behoedzaam naderbij. De tijger was echter al dood en verspreidde een rottende onaangename geur. Hij bleek een brede, diepe oude wond onder aan de borst en rechter oksel te hebben.

Waarschijnlijk opgelopen bij het bespringen van een groot everzwijn. Het loperschot was achter het linkeroor in zijn schedel gedrongen. Het was een geluk dat deze gewonde en gehandi-

capte tijger zo spoedig aan zijn einde kwam. Want na de honden en geiten zou hij waarschijnlijk door honger gedreven mensen slaan.
Een half jaar later zouden Dolf en Rudi onder hachelijker omstandigheden hun tweede tijger schieten met de kaliber 20.

(Wordt vervolgd)

Giesting = Gesticht door het IEV in Zuid Sumatra.
Kaliber 20 = Jachtgeweer met z.g. gladde loop (lopen) van het kaliber 20. (20 ronde loden kogels met een gewicht van 1 Eng. pond van 454 gram totaal hebben het kaliber 20.16 ronde loden kogels met een totaal gewicht van 454 gram hebben het kaliber 16.)
ajam alas = boskip.
tjeleng = wild zwijn
ngobrol = gezellig keuvelen.
balé-balé = houten of bamboe rustbank.
kopi toebroek = zwarte koffie
matjan = tijger
katjong = Javaans knaapje
Pak! Pak! = Vader! Vader!
wonten matjan = er is een tijger! (helemaal juist zou zijn: Wonten simo)
ndjeroom = ndjeroem. Djeroem = op de grond liggen rusten of gaan liggen van een viervoetig dier.
nang endi = waar?
ngandap kopian ngrikoe = daar beneden bij de koffietuin
botjah angon = veehoedertje
tani = landbouwer
Bayard = Jachtgeweer van Belgische makelij. (Bayard-Pieper-Ed. de Beaumont Francotte - Lebeau Couralli e.a.)
Berang = kapmes
loperpatroon = metalen of papieren jachtpatroon geladen met lopers, ook wel balletten genoemd. Dit zijn ronde loden kogeltjes van 6 t/m 9 m.m.. Hiervan gaan er een zeker aantal in een huls. Spreidschot en absoluut dodelijk!
Bougnetkogel = loden kogel speciaal gemaakt voor gladloopgeweren. Betere soorten zijn: Standebach Ideal, Brenneke.
peloeroes = kogels (hier kogelpatronen)
Nikoe! Daar!
Mroetoe = zeer kleine soort mug.

HET GRATIS ABONNEMENT

Dit jaar werden door vele abonne's weer gratis abonnementen aan Tong Tong cadeau gedaan voor hen die in zodanige financiële moeilijkheden zijn gekomen dat zij een jaarabonnement niet meer kunnen opbrengen. Maar wederom tot ons verdriet hebben wij gemerkt dat er lezers zijn, die zulke spontaan aangeboden hulp weigeren. Soms zonder opgaaf van redenen, soms omdat men "uit principe" niets cadeau wil hebben.

Ook niet van Uw broer of zuster? En zijn wij niet allemaal "adiks" van Tong Tong? Het is toch ook **Uw** vriendschapsopvatting die maakt dat ook U een gratis abonnement zou willen afstaan aan een lezer die het niet kan betalen? Laat dan degene die U bedenken wil, niet teleurgesteld staan. U bereidt de (vaak liever anoniem blijvende) schenker een bijzondere vreugde als U zijn hulp aanneemt. En doet er Tong Tong **geen enkel** nadeel mee, want dat abonnement IS immers al betaald? Kan dus toch niet "leeg in de lucht hangen"? En wij **weten** dat áls U later door een lot uit de loterij of wat ook in staat gesteld wordt om U weer te abonneren, U direct present zult zijn.

Alles wat wij dus doen willen is U **intussen** in onze gelederen houden. All right? All right!

Herinnering aan oudje

De armpjes uitgestrekt, met waggelende pasjes liep de kleine man naar zijn oude baboe toe, met zijn lief hoog stemmetje haar naam stamelend: "Mah, Mah".

Nauwkeurig toekijkend, of geen kuil of steen hem kon doen struikelen, zat ze op haar hurken, gereed hem op te vangen, terwijl haar gerimpeld gezicht straalde en lachte, toen Baby zonder ongelukken haar bereikte en met een gilletje haar baadje met zijn mollige handjes vastgreep.

"Njootje soedah pienter, soedah bisa djalan, soedah knappe jongen," liefkoosde ze hem, haar oude stem in een mengelmoesje van Hollands en Maleis.

"Tjoba lagi".

Het kindje liep weer vooruit, thans met grotere pasjes en zo vlug als haar oude benen het toelieten, liep ze achter hem aan.

Vanuit de voorgalerij had ik het toneeltje gadegeslagen en bepeinsde hoe hard het mij zou vallen Oudje mede te delen, dat de dokter ons had afgeraden, haar naar Holland mede te nemen.

"U moet het natuurlijk zelf weten," had de medicus gezegd, "maar ik sta er niet voor in, dat ze de overtocht haalt; het beste is het Oudje maar kalm hier op U te laten wachten."

Het was een vreselijke teleurstelling geweest.

Een vreemde jonge baboe te moeten medenemen, die waarschijnlijk bitter weinig om de kinderen zou geven en meer zou denken aan de hutjongen, dan aan de haar toevertrouwde kinderen, zie, dat denkbeeld verschrikte me.

Door de goede zorgen van Mah was mijn leven tot dusverre zo aangenaam geweest en had ik zelfs een enkele keer kunnen genieten van een uitgang naar Societeit of bioscoop.

Lief Oudje, hoe dikwijls had ik haar 's nachts, als baby niet lekker was, bij het minste geluid van hem, zien overeind zitten, zacht neuriënd een van haar oude Inlandse melodietjes, trachtend hem weer te doen inslapen en wanneer dat niet lukte, hem, rijdend in zijn wagentje heen en weer in de stilte van de nacht, totdat de moede oogjes zich weer sloten.

Zich geheel voegend naar mijn wensen, die nooit weerstrevend, was ze een model-Kindermeid geworden. Ze wist, dat ik haar vertrouwde en was trots daarop.

"Baboe mari sini."

"Saja kandjeng", gaf ze beleefd terug.

Ze hurkte naast me, geduldig afwachtend, wat ik haar te zeggen had.

Baby, op mijn knie, kirrend en kraaiend greep spelend naar haar.

"Baboe moet eens goed horen, wat Toewan dokter gezegd heeft. "Baboe is al oud, heel oud en de Toewan dokter vindt 't niet goed dat Baboe medegaat op reis. De Negri Blanda is zo ver en zo koud. Baboe zou ziek worden en sterven."

Tranen waren in Oudje's ogen geschoten en opeens begon ze zacht te snikken.

"Biar Kandjeng Njonja, laat mij maar sterven. Ik wil liever dood, als ik maar bij U en de kinderen mag blijven. Acht jaar ben ik nu al bij U en wat moet Baboe doen hier alleen", huilde haar oude stem.

"We zullen goed voor je zorgen Baboe, je mag naar je familie gaan en al die maanden, dat we weg zijn, krijg je geld en als we terug komen, dan mag je ons van boord komen halen."

"Als Kandjeng Njonja terugkomt is Baboe allang dood," profeteerde ze, nu weer schijnbaar kalm en gelaten.

"Soedah, minta permissie". Ze stond op, een oud gebogen vrouwtje en ging langzaam heen.

Een maand later stoomden we de haven van Soerabaia uit, uitgeleide gedaan door vele vrienden.

En terwijl heel langzaam het grote schip zich van de wal losmaakte, stond ik naast mijn echtgenoot en liet Baby wuivende bewegingen naar de wal maken.

Mijn ogen zagen onder die velen daar, slechts haar, het kleine Javaanse vrouwtje, de trouwe baboe, van wie het mij zoveel kostte afscheid te nemen.

Wie zou geloofd hebben, dat mijn snikken háár golden?

C. Cassuto-Winkel

NOMEN EST OMEN

Naast mevrouw Visser is een nieuwe buur komen wonen, de heer Van Everdingen. Natuurlijk stuurt mevrouw Visser direct haar baboe er op af om te informeren hoe de nieuweling heet. Baboe komt terug: "Ini toewan namanja Pamèpper..."

(Overigens is dit niet de eerste keer dat Baboe Minah met namen moeite heeft. Mevrouw Van Beelen noemt zij altijd Njonja Pakbillen. Nou vraag ik U!).

WOLVEN

Elvire komt voor het eerst bij de tandarts, die vraagt waar ze voor komt. Zij: "O, dokter, ik heb veel wolven in mijn tanden......"

SPREEKWOORD

Ollèh, op jacht, komt aan 'n ravijn. Heel diep beneden, onhoorbaar murmelt het water voort. Ollèh staat lang wijsgerig na te denken en zegt eindelijk in zichzelf: "Betoel! Stil de water; hront nja diep..."

1971 met een glimlach (II)

EHHEBEUR BIJ PHILIPS

Cor was een krasse zestiger, klein van stuk, desalniettemin stevig gebouwd, bovenal kerngezond.

"Weet je waarom ik nooit verkouden of ziek ben?"

Nou Cor!

"Ik draag nooit een hoed! Weer of geen weer en dat is mijn geheim".

Kunt U zich onze verbazing voorstellen, toen wij die ene keer Cor zagen, met pakai hoed? Dat was toen wij uit de lift stapten op de 5e etage.

"Zeg lui, zie je die knaap gunter lopen? Dat is waarachtig onze kleine Cor. Met bolhoed!'

Joep, de grappenmaker van de afdeling, rende naar voren en gaf Cor van achteren een ferme lel boven op z'n topi. Nou de klap was goed raak ook, want het hoofddeksel schoot over het gezicht van de drager, zodat alleen de kin zichtbaar was.

Iedereen lol, Joep brulde van het lachen... je had het ook moeten zien, net een film, dat kleine manneke met een bolhoed over z'n gezicht!

Cor draaide zich om en zei met een verontwaardigde piepstem: "I beg your pardon! What's the meaning of all this?"

Verrek, het was Cor NIET, maar een heel voorname Engelse gast!

En toen lachte Joep niet meer. Maar ik weet wel, wie er dagen later nog in z'n vuistje lachte: onze kleine Cor!

G. H. Bartman

*

DOOD GEWAAND

Een maand of wat geleden
iets raars me overkwam
"Moeder overleden"
stond in een telegram.
Die moeder: dat was **ik**
Mijn dochter in Brasil die't kreeg
was danig in paniek.
" 't Is toch niet waar?" wat 'n schrik
"Mammie was niet eens ziek".
Ze belde naar Holland toe
het duurde wel lang, vijf uren,
ze was zo angstig, vreeslijk bang,
kon 't haast niet verduren.
Half snikkend vroeg ze: "waar is Mam?"
ze is toch niet echt dood?
Wat is er toch gebeurd?"
"Alles in orde hoor", 't klonk als muziek
"Kop op dus, niet langer getreurd".

Gezegend de techniek
die oceanen overbrugt
maar ondanks die hoge vlucht
fouten mogelijk zijn
al zijn ze nog zo klein.
Bij nader onderzoek kwam aan 't licht
dat verminking van de naam
de oorzaak was van het bericht.

Emilie Intveld

BEDUUSD

Een Semarang-vriend, hartelijk, maar achter het stuur nogal kort aangebonden en gauw geirriteerd, maakt het volgende mee.

Rijdend in Zuid-Frankrijk had hij nogal hinder van een voorligger die niettegenstaande aanhoudend geclaxoneer, maar geen baan wilde geven. De humeur-thermometer kwam op koorts te staan.

Eindelijk een kleine lobang en hij dus "sikat", waarna hij langszij van de voorligger kwam. Een zeer grof Javaanse scheldwoord schalde en 'n lachend, gebruind gezicht repliceerde met een lakoniek: "Deweh!" (Jijzelf!)

Reactie, totaal bengong: "Loh......" en met een klaterlach was alle gramschap verdwenen.

Botja Semawis

*

NEDERLANDS

Met vacantie in Bandung, kreeg ik in augustus 1971 een kennisgeving van de Indonesische P.T.T. dat een voor mij bestemd poststuk dat te weinig werd gefrankeerd, tegen betaling van strafport, bij loket 37 kon worden afgehaald.

Ik de volgende dag naar het hoofdpostkantoor op zoek naar loket 37. Maar loket 37 blijkt niet binnen het gebouw te zijn, maar ergens daarbuiten. In de dependance zogezegd. Die echter niet zo gauw door mij te vinden is. Daarom spreek ik een voor mij uitlopende Indonesiër aan (die zo op het oog in minder goede doen verkeert) en vraag hem naar de weg naar loket 37. Dat doe ik in het maleis. Waarop de aangesprokene man zich vriendelijk lachend naar mij toekeert en in vloeiend nederlands zegt: "IK ZAL U DAARHEEN BEGELEIDEN; VOLGT U MIJ MAAR". Samen liepen wij toen verder naar loket 37, onderwijl een gezellige hollandse boom opzettend.

Kort na bovendstaan voorval gebeurde het, dat ik uit een opelet wilde stappen en daarom aan een heel eenvoudig uitziende medepassagier die naast mij zat, in het maleis vroeg te mogen passeren. Waarop hij tot mijn stomme verbazing zei: "GAAT UW GANG". Waarop ik weer: "Oh, spreekt U nederlands". En hij toen nogal vinnig antwoordde: "IS DAT DAN ZO VERWONDERLIJK?"

W. H. Morren

DE BESTE

Moeilijk hoor om de beste inzending aan te wijzen! Na wikken en wegen geven we de *f* 50,— aan "Stuivertje" voor haar ernst en blijmoedigheid in 1971. De andere inzendingen hebben ons en onze lezers aangename ogenblikken bezorgd, daarvoor nogmaals veel, veel dank!

Redactie

Wil Stuivertje nog even haar naam en adres opgeven?

FOUTJE

In het verklarings-staatje dat cadeau gegeven wordt bij de Pasardagenkalender staat in het rijtje van de vijf combinaties rechts een lelijke fout. Er staat als zevende combinatie van de eerste zeven combinaties Kemis-Paing **en dat moet zijn Saptoe-Paing.**

Nota bene bij de voorspelling: **api besar,** dus: erg slecht! Breng dus de correctie **dadelijk** aan! Want wij voorspellen U: vele mensen die de Pasardagenkalender niet willen hebben omdat ze "niet bijgelovig" zijn, zullen U later vaak lastig vallen om "eventjes te helpen kijken" of die of die dag wel goed is......

Zo zijn de mensen!

AWAS

Ik zat in de tram (overvol) en 2 Ind. dames waren druk met elkaar bezig de Hollanders te becritiseren, die tegen hen aan duwden, op hun tenen trapten etc.

Iedereen hing aan de lus en een hele grote Holl. blonde jongen stond naast hen. De ene dame zei tegen de andere: "Ini si pandjang seperti monjet, mau naek puhun" (omdat hij aan de lus bengelde.)

Bij de volgende halte zei de jongeman: "Maäf, njonja, si monjet misti kluar, apa saja boleh liwat?"

Tableau!!!

Mevr. A. v. Zanten

*

Brieven onder nummer

Er zijn abonnees die nog niet goed weten wat "Brieven onder Nummer..." in Tong Tong en alle andere bladen en tijdschriften betekenen.

Dat betekent dat de krant of het tijdschrift, waarin U Uw advertentie plaatst, Uw advertentie een nummer geeft. Wie op Uw advertentie schrijft, kan dat doen met vermelding van dat nummer op de envelop. De administratie stuurt U dan de brief toe, zonder dat de soerat opengemaakt hoeft te worden. Het nummer is dus voor anonieme correspondentie op advertenties.

ONTHOUDEN!

Sinds kort zijn de porti op

BRIEVEN *f* 0,30
BRIEFKAARTEN *f* 0,25
VERHUISKAARTEN *f* 0,20

Wilt U een vel postzegels à 5 ct. kopen om Uw voorraad postzegels bij te spekken? Dan hoeven Uw kennissen geen strafport te betalen. Dank!

Alleen bij vooruitbetaling. Minimum *f* 4,50 van 1 tot 3 regels, per regel meer *f* 1,50 meer. Voor niet-abonnees dubbel tarief. Maximaal aantal regels 6. Voor adverenties onder nummer *f* 1,— meer voor opzenden van ontvangen brieven. Voor opzenden brieven onder nummer naar het buitenland totaal *f* 2,— meer.

TE KOOP GEVR.: Munten uit voormalig Ned. Indië. Br. onder Nr. 2494

GEVR. foto's v.d. I.E.V.-Scholen (Zaalberg-, I.E.V.-Mulo, Ambachtschool, enz.) Br. onder Nr. 2495.

INL. reizen en verblijf in Indonesië op aanvraag gratis. Postz. v. antw. bijsluiten. v. Seventer, Koninginnelaan 28, Rijswijk-Z.H.

GEVR.: schedels v. Indonesische zoogdieren. (loewak, linsang, rassé, tenggiling, enz.) Voorbach, Schaarsbergstr. 140, Den Haag. Tel. 070-60 75 43.

RUEB. Fred. Hendrikl. 141, Den Haag. 070-55 99 19. HET adres v. HI-FI app. klein huish. elektr. app. Verz. door geheel Nederl. Vraagt inlichtingen.

IND. HEER, gepens., 52 jr., wenst functie als manager/beheerder v. camping/bungalowpark in warm land (Spanje, Portugal, Zd. Frankr., Californië, e.d.) Aanbiedingen onder Nr. 2496.

ADRES gezocht door Dick (Titi) van Rijn van: Lieke Reinsdorf-Cobet, vermoedelijk hertrouwd. Brieven onder Nr. 2497.

IND. J. VR. 31 jr., gesch. zoekt Ind. Kennis voor de week-ends. Br. onder Nr. 2498.

TE KOOP: Indonesische landschap-schilderijen (olieverf) op doek. Tel. 070-85 18 56.

TE HUUR: Kab. m. warm/koud water, verwarming, 1 warme maalt., incl. gas, licht, water; omg. Piet Heinstr. den Haag voor *f* 200,— per mnd. Tel. 33 52 48

TE KOOP: Omg. Alicante (ca. 5 km.) goede verb., aan zee gel. apartamentos/chalets, riant uitz. en op gem. bet. voorw. Info. kant.: Ciudad Elegida Juan XXIII, Port. 6-1D-Alicante.

"El Atabal": te huur tegen aantrekkel. prijs, voll. ingericht huis. Br. F. J. v. Domselaar, Amsterdamsestr.weg 167 bis Utrecht, tel. 030-44 41 79.

Welke Indonesië-ganger wil voor een dame een pakje meenemen naar Djakarta en iets mee terugnemen. Eventuele onkosten graag vergoed. Pakjes worden zelf gebracht en gehaald. Mevrouw Meyer, Sneeuwklokjestraat 35, Den Haag.

TOKO TONG TONG

Dagelijks geopend van 9 - 4 uur — 's zaterdags van 10 - 1 uur

Bestellingen ook telefonisch 070 - 54 55 00 (S.v.p. niet na 5 uur bellen!)

Uit de gezonde hoek:

Er is weer kajoepoetih!
per fl. 50 cc *f* 2,50
porto 75 ct.
Mupa balsem *f* 3,25
Parem (tegen stijve spieren *f* 0,80
Mooie, gedroogde temoe lawak
per zakje (genoeg voor 20 trekken) *f* 1,—
Menthol-stiften, grootste formaat *f* 8,50
Akar wangi voor de linnenkast met geur van Oma's sarongs, per bosje *f* 0,75

Uit de lekkere hoek

Spekkoek-cake *f* 2,25
Kwee semprong, de fijne tractatie *f* 1,75
Satroe asem, lekker zuur en gezond
per ½ pond *f* 2,—
per ons *f* 0,90
Kerak gendar (rijstkripik)
per half pond *f* 3,40
Keuken-asem, gezuiverde, pure asem, handig *f* 2,60
Boemboe Saidja voor de makkelijke dagen! De smakelijkste boemboe voor rawon, soto ajam, soto madoera, goelei, *f* 1,10

Essences

Rozen - vanille - pistache - roomboter 85 ct.
rozen en vanille in voordeel fles van 100 cc *f* 5,—
Kleurstof voor uw koekjes, dawet
Groen - geel - rood p. fl. 75 ct.

Een grote keuze wajangpoppen!

Wajang koelit v.a. *f* 27,50
Hoornen tjentongs, luxe uitvoering (wit) met prachtig snijwerk *f* 27,50
Tong Tong lepeltjes 6 stuks plus suikerschep *f* 25,—
Lepeltje alleen *f* 3,75, Suikerschep *f* 5,—
Flamboyant-tegel incl. porto *f* 7,50

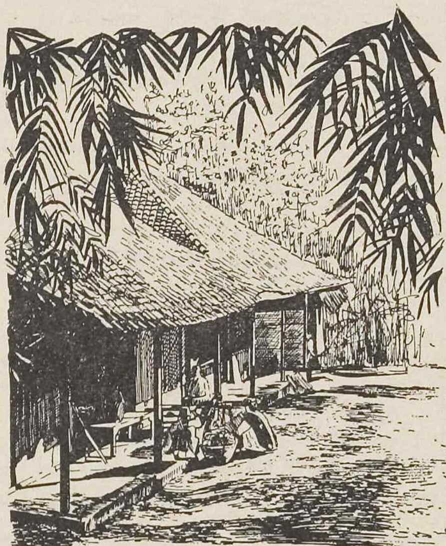
Postpapier, bladwijzers, briefopeners, briefkaarten etc. etc.
Er is nog veel meer, teveel om op deze lijst te zetten! Komt U eens een kijkje nemen in onze toko!

Net ontvangen:

Ontzettend leuk beschilderde (batik-en bloemmotieven) "kelom bakeak". U weet wel onze Indische badkamerklompen. Ook hier heel praktisch voor onder de douche of in de tuin. *f* 4,50
plus *f* 1,— porto) maten 36-40
Djocja schakel-ceintuur (verzilverd)
Voor slanke, moderne figuurtjes. *f* 27,50
Decoratieve Chinese platen, op zijde geschilderde bloemen en vogels. *f* 7,50

Heerlijke SEKOTENG DJOCJA!
Hete "instant" gemberdrank voor koude dagen, met stukjes gember, tangkwee en sukade, die door toevoeging van kokend water uitzetten. 5 zakjes in een pak *f* 3,— (plus 75ct. porto).
(1 zakje genoeg voor twee koppen of 1 istemewa groot glas)

Pasardagen kalender 1972

1972

	JAN.	FEB.
Z	2 kli 9 pa 16 wa 23 le 30 pon	6 kli 13 pa 20 wa 27 le
M	3 le 10 pon 17 kli 24 pa 31 wa	7 le 14 pon 21 kli 28 pa
D	4 pa 11 wa 18 le 25 pon	1 kli 8 pa 15 wa 22 le 29 pon
W	5 pon 12 kli 19 pa 26 wa	2 le 9 pon 16 kli 23 pa
D	6 wa 13 le 20 pon 27 kli	3 pa 10 wa 17 le 24 pon
V	7 kli 14 pa 21 wa 28 le	4 pon 11 kli 18 pa 25 wa
Z	1 wa 8 le 15 pon 22 kli 29 pa	5 wa 12 le 19 pon 26 kli
	28 jan: haddj 27 jan: Ied al-adha	16 feb: 1 moeharram 25 feb: asjoera
	MAART	APRIL
Z	5 pon 12 kli 19 pa 26 wa	2 le 9 pon 16 kli 23 pa 30 wa
M	6 wa 13 le 20 pon 27 kli	3 pa 10 wa 17 le 24 pon
D	7 kli 14 pa 21 wa 28 le	4 pon 11 kli 18 pa 25 wa
W	1 wa 8 le 15 pon 22 kli 29 pa	5 wa 12 le 19 pon 26 kli
D	2 kli 9 pa 16 wa 23 le 30 pon	6 kli 13 pa 20 wa 27 le
V	3 le 10 pon 17 kli 24 pa 31 wa	7 le 14 pon 21 kli 28 pa
Z	4 pa 11 wa 18 le 25 pon	1 kli 8 pa 15 wa 22 le 29 pon
		26 april Ied al-maulid (moeloed)
	MEI	JUNI
Z	7 le 14 pon 21 kli 28 pa	4 wa 11 le 18 pon 25 kli
M	1 kli 8 pa 15 wa 22 le 29 pon	5 kli 12 pa 19 wa 26 le
D	2 le 9 pon 16 kli 23 pa 30 wa	6 le 13 pon 20 kli 27 pa
W	3 pa 10 wa 17 le 24 pon 31 kli	7 pa 14 wa 21 le 28 pon
D	4 pon 11 kli 18 pa 25 wa	1 le 8 pon 15 kli 22 pa 29 wa
V	5 wa 12 le 19 pon 26 kli	2 pa 9 wa 16 le 23 pon 30 kli
Z	6 kli 13 pa 20 wa 27 le	3 pon 10 kli 17 pa 24 wa
	JULI	AUG.
Z	2 pa 9 wa 16 le 23 pon 30 kli	6 pa 13 wa 20 le 27 pon
M	3 pon 10 kli 17 pa 24 wa 31 le	7 pon 14 kli 21 pa 28 wa
D	4 wa 11 le 18 pon 25 kli	1 pa 8 wa 15 le 22 pon 29 kli
W	5 kli 12 pa 19 wa 26 le	2 pon 9 kli 16 pa 23 wa 30 le
D	6 le 13 pon 20 kli 27 pa	3 wa 10 le 17 pon 24 kli 31 pa
V	7 pa 14 wa 21 le 28 pon	4 kli 11 pa 18 wa 25 le
Z	1 le 8 pon 15 kli 22 pa 29 wa	5 le 12 pon 19 kli 26 pa
		17 augustus onafhankelijkheidsdag
	SEPT.	OKT.
Z	3 kli 10 pa 17 wa 24 le	1 pon 8 kli 15 pa 22 wa 29 le
M	4 le 11 pon 18 kli 25 pa	2 wa 9 le 16 pon 23 kli 30 pa
D	5 pa 12 wa 19 le 26 pon	3 kli 10 pa 17 wa 24 le 31 pon
W	6 pon 13 kli 20 pa 27 wa	4 le 11 pon 18 kli 25 pa
D	7 wa 14 le 21 pon 28 kli	5 pa 12 wa 19 le 26 pon
V	1 pon 8 kli 15 pa 22 wa 29 le	6 pon 13 kli 20 pa 27 wa
Z	2 wa 9 le 16 pon 23 kli 30 pa	7 wa 14 le 21 pon 28 kli
	8 september lailat al-miraadj	8 oktober ramadhaan (poeasa)
	NOV.	DEC.
Z	5 pon 12 kli 19 pa 26 wa	3 le 10 pon 17 kli 24 pa 31 wa
M	6 wa 13 le 20 pon 27 kli	4 pa 11 wa 18 le 25 pon
D	7 kli 14 pa 21 wa 28 le	5 pon 12 kli 19 pa 26 wa
W	1 wa 8 le 15 pon 22 kli 29 pa	6 wa 13 le 20 pon 27 kli
D	2 kli 9 pa 16 wa 23 le 30 pon	7 kli 14 pa 21 wa 28 le
V	3 le 10 pon 17 kli 24 pa	1 wa 8 le 15 pon 22 kli 29 pa
Z	4 pa 11 wa 18 le 25 pon	2 kli 9 pa 16 wa 23 le 30 pon
	8 november Ied al-fitr (lebaran)	

wa-wagé; kli-kliwon; le-legi; pa-pahing; pon-pon;

PASARDAGENKALENDER 1972
met gebruiksaanwijzing *f* 9,75
Nuttig voor het hele jaar, mooi voor de muur voor vele jaren na 1972!

BOEKHANDEL TONG TONG

Zo juist verschenen:
Dispereert niet, 5 delen.
Twintig eeuwen historie van de Nederlanden, door A en H. Algra. Het enige werk waarin ook de geschiedenis van onze voormalige koloniën uitvoerig wordt beschreven. *f* 24,50 per deel. Niet afzonderlijk te bestellen! Mogelijkheid om in 4 termijnen te betalen.

Goed beginnen met een goed boek!

Over gloeiende sintels
een roman uit de Japanse tijd en daarna
Jo Manders *f* 14,—
plus *f* 1,— porto.
De wonderbaarlijke wereld der toekomstvoorspellers, Chandu *f* 12,50
Ik herinner mij, Mr. J. M. A. H. Luns *f* 12,50
Mensen en Kruiden, Messegué *f* 37,50
Toekomstshock, Toffler *f* 19,90
Juliana en Bernard in Indonesië *f* 9,90
(de goede uitgave!)
Oost naar West, relaas van een repatriëring, *f* 9,—
Het oude Ned. Indië,
Mr. J. A. Jonkman *f* 38,—
Op reis met de Special Party,
Gen. Scholten f 18,—
De Hollanders op Oud-Java,
van Emden en Willem Brandt *f* 6,50
Krijgsgevangenen in de Pacific-oorlog,
E. van Witsen (incl. porto) *f* 29,50
Tjies, Vincent Mahieu *f* 3,90
Tjoek, Vinc. Mahieu *f* 8,90
(op 5 ex. geheel uitverkocht!)
Inspiratie voor Kreatief Naaldwerk,
Constance Howard *f* 29,50
(een bron van ideeën voor de vrije borduursters!)
Onze Geneeskruiden, Theo Braem *f* 25,—
Boek der Geneeskruiden, A. Dinand *f* 12,90
Kruidengids, Ingrid Gebriel *f* 11,90
Hoe hoort het eigenlijk,
Amy Groskamp ten Have *f* 15,50
(Praktisch, geestig en nog altijd leerzaam!)
Alles over Vlekken, Sven Holm *f* 3,90
(niet alleen wetenswaardigheden over schoonmaken, maar vele nuttige wenken voor kwaaltjes en kwalijkheden in de huishouding. Een boekje waar je elke vriendin een plezier mee kunt doen!)

*

VOOR AMERIKAANSE LEZERS

Wie van onze lezers in Amerika snuffelt nogal eens rond in winkels van tweedehandse boeken of op PTA-shops? U zou ons een groot plezier doen als U nog eens een exemplaar vond (en voor ons kocht) van "The Fight for the Pacific", geschreven door Mark Gayn. In dit boek wordt, **lang vóór de oorlog met Japan uitbrak**, door de schrijver (een Amerikaans journalist in Azië) deze oorlog met absolute zekerheid "voorspeld" aan de hand van talloze gesprekken met Aziaten, die Gayn ervan overtuigden dat Azië inderdaad de overheersing door het Westen meer dan beu was en een strijd om het afschudden van het juk sneller zou komen dan wij dachten. Het boek werd uitgegeven door "The Bodley Head". Het boek is vermoedelijk ook in Engeland tweedehands te krijgen. We hebben het boek een jaar of zes geleden ook in Tong Tong besproken.

sekali Van Nelle
tetap Van Nelle

VAN NELLE